

ӨЗЕКТІ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚАЗАҚ БИЛЕР АЛҚАСЫ ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТІГІНІҢ ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ҮНДЕУІ!

АРДАҚТЫ АҒАЙЫН!

ЖАҚЫНДА ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МӘЖІЛІСІ ЛГБТ НАСИХАТЫН ШЕКТЕУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ЗАҢ ЖОБАСЫН ҚАБЫЛДАП, ОНЫ СЕНАТҚА ЖОЛДАДЫ. БҰЛ ҰЛТТЫҢ БОЛАШАҒЫН, ОТБАСЫ ИНСТИТУТЫН ЖӘНЕ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚОРҒАУҒА БАҒЫТТАЛҒАН АСА МАҢЫЗДЫ ҚАДАМ.

Осы шешімнен кейін ЛГБТ ұйымдары Еуропарламентке, түрлі халықаралық алаңдарға жүгініп, Қазақстанға қарсы ақпараттық қысым ұйымдастыруда. Олар халықтың құқықтық сауатсыздығын пайдаланып, «Еуропарламент Қазақстанның адам құқықтарын шектеді деп есептейді» деген мазмұнда манипуляциялық ақпарат таратып отыр.

Алайда, Еуропарламенттің барлық мұндай құжаттары декларативті, ұсынымдық (рекомендация бар болғаны) сипаттағы қаулылар.

Олардың ешқайсысы Қазақстан үшін міндетті емес.

Біз Егеменді мемлекетпіз. Өз ішкі заңдарымызды өзіміз айқындауға толық құқығымыз бар.

Тіпті Біріккен Ұлттар Ұйымының өз құжаттарында ұлттық болмыс, салт-дәстүр, мәдени ерекшеліктерді қорғау әр мемлекеттің ажырамас құқығы екені нақты жазылған. Ұлттың табиғи құндылықтарын, отбасын, тәрбиелік талаптарын ешбір халықаралық ұйымның бұзуға құқығы жоқ.

Сондықтан қазіргі ақпараттық қысым, екіжүзді манипуляторлар жасап жатқан мәлімдемелер құқықтық талап емес, тек белгілі топтардың өз идеоло-

гияларын күштеп таңуға бағытталған әрекет.

АЛ БІЗГЕ БҰЛ ЗАҢ НЕ ҮШІН ҚАЖЕТ?

Ұлттық қауіпсіздік;
Мемлекеттік қауіпсіздік;
Қоғамның демографиясын сақтау;
Ер балалардың ер мінезді азамат болып өсуі;

Қыз балалардың ұлт анасы болып қалыптасуы;

Қазақ отбасының табиғи құрылымын қорғау үшін бұл заң бізге аса қажет.

Айта берсек, Заңның қазіргі редакциясының өзі тым жұмсақ.

Қоғам қажет деп тапса оны болашақта күшейтуге де болады. Бірақ қазіргі міндет, осы заңның кедергісіз қабылдануы.

АЛ ЛГБТ ҚАЛАЙ МАНИПУЛЯЦИЯ ЖАСАП ЖАТЫР?

Олар ресми жалпыұлттық зерттеу жүргізілмегенін пайдаланып, ЛГБТ ұйымдары халықаралық ұйымдарға «Қазақстан қоғамы ЛГБТ идеологиясын қолдайды» деген жалған ақпарат жіберіп отыр. Бұл жерде ашығын айтсақ, сіз бен біздің пассивті болуы-

мыз оларға мүмкіндік беріп жатыр.

Ал шын мәнінде: әлеуметтік желілердегі пікірлер, қоғамдық талқылаулар, ашық пікір білдіру алаңдары қазақстандықтардың басым көпшілігі бұл идеологияға қарсы екенін көрсетіп отыр.

Бірақ біздің үнсіздігіміз, жайбарақаттығымыз олардың жалған ақпарат таратуына жағдай жасап отыр.

Бүгінгі таңда еліміздің түкпір-түкпірінде қоғамдық белсенділер, ақсақалдар, зиялы қауым өкілдері осы заңды қолдап, өз пікірлерін ашық айтуда. Бұл бір адамның емес, бүкіл елдің ортақ талабы.

Сондықтан: Сенат депутаттарын бұл заңды толық қолдап, кедергісіз қабылдауға шақырамыз. Қазақстан халқына азаматтық ұстаным білдіріп, бұл заңды қолдайтынын ашық айтуға

үндеу жасаймыз.

Өңірлік Билер алқалары мен қоғамдық ұйымдарды өз аймақтарында халыққа түсіндіру жұмысын жүргізуге шақырамыз.

Халықаралық құжаттардың барлығы міндетті емес екенін, ал Ұлттық құндылықтарды қорғау БҰҰ деңгейінде мойындалған құқық екенін дұрыс түсінуге шақырамыз.

Ұлттың болашағы бізге аманат екенін ұмытпайық!

Елім деп жүрген кез келген азамат үшін бұл үндеу парыз.

Біз бүгін сөз айтпасақ ертеңге жүк қалдырамыз. Ұрпақ амандығы – ел амандығы. Алла халқымызға бірлік, көрегендік, қайрат берсін!

Республикалық Қазақ
Билер Алқасы

БАСПАСӨЗ – 2026

Жазылу бағасы:

редакция арқылы

1 жылға – 4 212 теңге.

«Қазпошта» арқылы жеке тұлғаларға

1 жылға – 6 550,96 теңге.

«Қазпошта» арқылы заңды тұлғаларға

1 жылға – 8 925,28 теңге.

Цена подписки:

через редакцию

на год – 4 212 тенге.

через «Казпочту» для физических лиц

на год – 6 550,96 тенге.

через «Казпочту» для юридических лиц

на год – 8 925,28 тенге.

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

КӨЛІК САЛАСЫН ДАМУЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ БОЙЫНША КЕҢЕС ӨТТІ

Премьер-министр Олжас Бектенов Мемлекет басшысының тапсырмалары аясында авиациялық хабтар мен автожол саласын дамыту мәселелері бойынша кеңес өткізді. Оған көлік, қаржы, энергетика, өнеркәсіп және құрылыс министрліктерінің басшылары, сондай-ақ Астана және Алматы қалаларының әкімдері қатысты.

ҮЛЕСКЕРЛЕР МЕН ҮЙ САТЫП АЛУШЫЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ ҚОРҒАЛДЫ

Тұтынушылардың құқықтарын қорғау қағидаттарының бірі тұтынушылардың экономикалық мүдделеріне жәрдемдесу және олардың құқықтарын қорғау болып табылады. 10 айдың қорытындысы бойынша қабылданған шаралар нәтижесінде ағымдағы жылы тұтынушылардың құқықтары жалпы сомасы 2,2 млрд теңгеге қорғалды. Халықтың құқықтық сауаттылығын арттыру және ақпараттандыру мақсатында неғұрлым резонансты істерді жариялау және есепке алу жүзеге асырылады. ҚР Сауда және интеграция министрлігі Тұтынушылардың құқығын қорғау комитетінің төрағасы Болат Таңабергенов ОКҚ алаңында өткен баспасөз мәслихатында атқарылған жұмысқа қатысты мысалдар келтірді.

ҚАЛДЫҚТАРДЫҢ БАРЛЫҚ ТҮРІН БАСҚАРУДЫҢ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ

Премьер-министр Олжас Бектеновтің төрағалығымен өткен Үкімет отырысында Қалдықтардың барлық түрлерін басқарудың 2026-2030 жылдарға арналған тұжырымдамасының жобасы мақұлданды. Құжат Мемлекет басшысының елдегі экологиялық жағдайды жақсарту жөніндегі тапсырмалары шеңберінде әзірленді. Негізгі тәсілдер туралы экология және табиғи ресурстар вице-министрі Жомарт Әлиев баяндады. Өңір әкімдері мен Есожер салалық ұйымы өкілінің баяндамалары тыңдалды, деп хабарлайды Primeminister.kz.

МӘЛІК ОТАРБАЕВ КЕРБҰЛАҚ ТҰРҒЫНДАРЫМЕН КЕЗДЕСТІ

Қазақстан Президентінің кеңесшісі Мәлік Отарбаев Жетісу облысы Кербұлақ ауданына жұмыс сапарымен барып, тұрғындармен кездесу өткізді. Кездесу барысында Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Жасанды интеллект дәуіріндегі Қазақстан» Жолдауын іске асыру мәселелері қаралды. Облыс әкімінің орынбасары Диас Есдәулетов өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуы, инфрақұрылымды жаңғырту және кәсіпкерлікті қолдау жөнінде баяндаса, аудан әкімінің міндетін атқарушы Жанат Жүнісбеков экономикалық өсім мен әлеуметтік саладағы жетістіктерді жариялады. Мәлік Отарбаев цифрландыру мен жасанды интеллекттің рөлін атап өтіп, жастардың инновациялық шешімдерге қатысуы маңызды екенін айтты. Кездесу барысында тұрғындар өз ұсыныстарын білдірді.

БАРЛЫҚ АДАМДАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫ МАҢЫЗДЫ

Жетісу облысы, Талдықорған қаласындағы Алматы және Жетісу облыстары бойынша Қылмыстық атқару жүйесі департаментіне қарасты №71 мекемесі тергеу изоляторында заман талабына сай арнайы медициналық пункт ашылды. Медициналық пункт жаңа медициналық құрал жабдықтармен жабдықталған, тергеу изоляторындағыларға толық кәсіби медициналық көмек көрсете алады.

ТАЛДЫҚОРҒАНДА ҚАНТ ҚЫЗЫЛШАСЫН ЖИНАУ АЯҚТАЛДЫ

Талдықорғанда қант қызылшасын жинау науқаны толығымен аяқталды. Қала аумағындағы 4 шаруа қожалығы биыл 89 гектар жерге егіс жүргізіп, нәтижесінде 2 336 тонна қант қызылшасын жинады. Орташа өнімділік гектарына 262,5 центнерді құрады. Жиналған өнім Көксу қант зауытына жөнелтілуде. Шаруалар келер жылы егіс көлемін 150 гектарға жеткізуді жоспарлап отыр. Сонымен қатар, биыл Талдықорғанда 6 мың гектардан астам алқапқа ауыл шаруашылығы дақылдары егілді. Оның ішінде дәнді дақылдардан 7 534,8 тонна, майлы дақылдардан 6 153 тонна өнім алынған.

ОҚУШЫЛАРМЕН ЕРЛІК САБАҒЫ ӨТТІ

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаментінің өкілдері Алматы қаласындағы 185 мектеп-гимназиясының оқушыларына ерлік сабағын өткізді. Сабақ барысында шекарашылардың күнделікті қызметі, Отан қорғаушылардың жауапты міндеттері туралы айтып, жас ұрпаққа патриоттық тәрбие берілді. Сонымен қатар, оқушылар шекара қызметінің тарихы, батырлық дәстүрлері және қазіргі кездегі әскери қызметтің ерекшеліктері туралы толық ақпарат алды. Сабақ барысында жастардың сұрақтарына жауап беріліп, олардың патриоттық сезімін оятуға бағытталған қызықты тәжірибелік элементтер ұйымдастырылды. Ерлік сабағының мақсаты – жас ұрпақты Отан алдындағы борышқа деген құрметке, патриоттыққа баулу, олардың бойында азаматтық жауапкершілік пен рухты қалыптастыру.

ПОЛИЦЕЙЛЕР ЖАСӨСПІРІМДІ ҚҰТҚАРДЫ

Талдықорғанда көпір маңында жасөспірім құтқарылды. Облыстық Полиция департаментінің мәліметінше, «102» арнасына көпірде тұрған жасөспірімнің қауіпті әрекетке баруы мүмкін екені туралы хабар түскен. Ақпарат бойынша оқиға орнына дереу патрульдік экипаждар бағыт алды. Жасөспірім жақындауға рұқсат берген сәтте, қызметкерлер оны қауіпсіз жерге шығарған. Кейін ол кезекші психологтарға жеткізілді, мамандар қажетті көмекті көрсетті. Қазір жасөспірімнің өмірі мен денсаулығына қауіп төніп тұрған жоқ. Осылайша полиция қызметкерлері бір өмірді құтқарып қалды.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРІКМЕНСТАН ПРЕЗИДЕНТТЕРІ КЕЛІССӨЗ ЖҮРГІЗДІ

жоспарланған. Президент екі елдің ортақ тарихы мен мәдени одан әрі нығайтуға дайын екенін білдірді.

Қазақстан мен Түрікменстан президенттері кеңейтілген құрамда кездесу өткізіп, екіжақты ынтымақтастықтың негізгі бағыттарын талқылады.

Келіссөздерде сауда-экономикалық, мәдени-гуманитарлық және көлік-логистикалық байланыстарға ерекше назар аударылды. Энергетика, өнеркәсіп коопера-циясы, ауыл шаруашылығы, IT, білім беру және медицина салаларындағы бірлескен жобалар да қаралды.

Қасым-Жомарт Тоқаев соңғы 5 жылда екі ел арасындағы сауда көлемі төрт еседен асып, 500 милли-он долларға жеткенін атап өтті. Қазақстанда 140-қа жуық түрікмен капиталы бар компания жұмыс істейді, инвести-циялар 120 миллион доллардан асты.

Мәдени-гуманитарлық салада да ынтымақтастық күшейтіліп, мәдениет күндерін алма-кезек өткізу және көрнекті қайраткерлер ескерткішін ашу сияқты шаралар

құндылықтарын ескере отырып, стратегиялық серіктестікті

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ҚОҒАМДЫҚ БАҚЫЛАУ НӘТИЖЕЛЕРІ ТАЛҚЫЛАНДЫ

Талдықорғанда облыстық мәслихат, «Amanat» партиясының бақылау комиссиясы және облыстық қоғамдық кеңестің бірлескен кеңейтілген отырысы өтті.

Кездесуге облыс әкімінің орынбасары Диас Есдаулетов, облыстық мәслихаттың төрайымы Гүлнар Тойлыбаева, Жетісу облыстық қоғамдық кеңесінің төрағасы Әсет Серікқалиұлы, облыстық білім басқармасының басшысы Даурен Хабдолданұлы, «AMANAT» партиясы Жетісу облыстық филиалының төрағасы Арыстанғали Қадырұлы, сондай-ақ басқарма басшылары мен мәслихат депутаттары қатысты.

Күн тәртібінде үш негізгі мәселе қаралды: орта және балабақша білім беру мекемелеріндегі қоғамдық бақылау нәтижелері, мәдениет, архивтер мен құжаттама басқармаларының есептері және энергетика мен ТҮКШ саласындағы жұмыстар.

Отырыста баяндамалар жасалып, қатысушылар өз ұсыныстарын ортаға салды. Қоғамдық бақылаудың нәтижелері мен ұсыныстар алдағы уақытта бірлескен жұмысты жетілдіруге бағытталады.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ТАЛДЫҚОРҒАНДА ЖАҢА ӘМБЕБАП БАЗАР АШЫЛДЫ

Талдықорған қаласында жаңа әмбебап ба-зар пайдалануға берілді. Бұл жоба Жетісу ауылшаруашылық кооперативі мен қала әкімдігінің қолдауымен жүзеге асырылды.

Әкімдіктің ресми мәліметінше, базар Гауһар ана мен Абай көшелерінің қиылысында орналасқан. Сауда нысанының құрамына қазіргі заман талабына сай салынған жабық павильон кіреді. Мұнда 54 сауда нүктесі өнеркәсіп және азық-түлік тауарларын сату үшін қолжетімді. Соны-мен қатар, базар аумағында 75 бутик жұмыс істейді. Олар қоғамдық тамақтану, сұлулық салондары мен тұрмыстық қызмет көрсету бағытында түрлі қызметтер ұсынады. Жаңа базар 56 арнайы сауда орны арқылы қала орталығындағы ретсіз сауданың алдын алуға мүмкіндік береді. Әкімдік сонымен қатар базар ішінде азық-түлік пен тауарларды

жеткізуге ыңғайлы автотұрақ жасалғанын атап өтті.

Нұрила НҰРБОЛҚЫЗЫ

ЕРМАХАН ЫБЫРАЙЫМОВ ШЕКАРАШЫЛАРМЕН КЕЗДЕСТІ

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаментінің жеке құрамы қазақтың танымал боксшысы, Олимпиада чемпионы Ермахан Ыбырайымовпен кездесу өткізді.

Кездесу барысында чемпион жеке құрамға өз өмір жолы, спорттағы шыңдалу кезеңдері мен ел намысын қорғаудағы жауапкершілік туралы әсерлі әңгімелеп, жігер мен рух беретін тәлімді ойларымен бөлісті. Сондай-ақ, жастарды еңбекқорлыққа, төзімділікке және мақсатқа адалдықпен ұмтылуға үндеді. Мұндай жүздесулер әскери қызметшілердің рухын көтеріп, патриоттық сезімін нығайта түсетіні сөзсіз.

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаменті

ӨРТТІҢ АЛДЫН АЛУ ШАРАЛАРЫ КҮШЕЙТІЛУДЕ

Жетісу облысында өрт қауіпсіздігі айлығы жалғасып жатыр. Айлық аясында Төтенше жағдай департаменті қызметкерлері шалғай елді мекендерге шығып, өрттің алдын алу және иіс тиіп улану қаупін төмендету мақсатында рейдтер жүргізуде. Тексеру барысында мамандар тұрғындарға өрт қауіпсіздігі ережелерін түсіндіріп, пештің жылыту жүйесін тексерді, әлеуметтік жағынан осал топтағы азаматтардың үйлеріне улы газды анықтайтын датчиктер орнатты.

Кезекті профилактикалық рейд барысында өңірдің ТЖД қызметкерлері Кербұлақ ауданына қарасты Аралтөбе ауылына барып, әлеуметтік осал отбасылар тұратын жеке тұрғын үйлерді аралады. Атап айтқанда, аз қамтылған және көпбалалы отбасылар, ерекше қажеттілігі бар адамдар, жалғызбасты аналар мен зейнеткерлердің үйлеріне ерекше назар аударылды. Рейд барысында электр сымдары мен розеткалар тексеріліп, пештер мен мұржалар тазартылды, сондай-

ақ тұрғындарға пеш жабдықтарын пайдалану ережелері түсіндірілді. Көп үйлер пешпен жылытылатын ауылдық жерде мұндай профилактикалық жұмыстардың маңызы ерекше.

Жетісу облысы Төтенше жағдайлар департаментінің мәліметінше, қабылданып жатқан алдын алу шараларының арқасында жылыту маусымы басталғалы бері өңірдегі өрт саны 20%-ға қысқарған. Биыл бүкіл облыс бойынша әлеуметтік жағынан осал азаматтардың үйлеріне улы газды анықтайтын 2085 дана датчик орнатылды. Бұдан бөлек, өңірдің тұрғын үй секторында 1510 жиын, 1122 нұсқаулық және 24 брифинг өткізіліп, оларда жалпы саны 32 400-ден астам адам қамтылды.

Жетісу облысы әкімінің баспасөз қызметі
Фотограф: Жұмабай Мұсабеков

КӘСІПКЕРЛЕРДІ ҚОЛДАУ МАҚСАТЫНДА ИНВЕСТ-ФОРУМ ӨТТІ

Жетісу облысы, Талдықорған қаласында облыстық прокуратураның ұйымдастыруымен «Атамекен» кәсіпкерлер палатасы және облыс әкімдігінің қатысуымен кәсіпкерлерді қолдауға арналған Инвестициялық форум өтті.

Форумға өнеркәсіп, ауылшаруашылық, туризм, әлеуметтік салалар бағытында еңбек етіп жүрген облысымыздың белгілі кәсіпкерлері және өзге облыстардан келген кәсіпкерлер де қатысып, өзекті мәселелерді талқылап, көкейтесті сұрақтарына нақты жауаптарын алды.

Кәсіпкерлер бұл форумның ұйымдастырылғанына өз алғыстарын білдіріп, көтерілген мәселелерге алған жауаптарына қанағаттанып, алдағы уақытта да осындай форумдардың өтіп тұруына ниет білдірді.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ЖЕДЕЛ ЖӘРДЕМ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ ПРЕЗИДЕНТКЕ ҮНДЕУ ЖАСАДЫ

Жетісу облысының жедел жәрдем фельдшерлері мен жүргізушілері Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевқа және Денсаулық сақтау министрі Ақмарал Әлназароваға видеоүндеу жолдап, өзекті мәселелерін көтерді.

Әлеуметтік желіде жарияланған видеоүндеуде қызметкерлер еңбекақының төмендігін, кадр тапшылығының салдарынан фельдшерлер диагностика, ауыр науқастарды жүргізу, шешім қабылдау, т.б. секілді дәрігерлердің жұмысын қоса атқаратынын айтты.

Сонымен қатар, қызметкерлер 103-тің жұмысы әскерилердің еңбегімен пара-пар деп зейнет жасын төмендетуді, МӘМС-ке жалақыдан ай сайын 10 пайыз ұстаса да, міндетті медициналық тексеруден жылына 2 мәрте ақылы түрде өтетінін жеткізді. Одан бөлек, артық жұмыс уақыты үшін төлемнің дұрыс төленбеуі туралы да мәлімдеген.

Видео соңында, олар қазіргі жағдайдың

қызметкерлерге үлкен салмақ түсіріп отырғанын айтып, бұл мәселелерді шешу халыққа көрсетілетін жедел медициналық көмектің сапасын жақсартатынын жеткізді.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ЖОҒАЛЫП КЕТКЕН БАЛЫҚШЫЛАР ТАБЫЛДЫ

Жетісу облысында бірнеше күн бұрын балық аулауға кетіп, сол қалпы қайтып оралмаған балықшылар табылды, деп хабарлайды Azattyq Rýhy.

Жетісу облысының Ақжар ауылынан 3 шақырым қашықтықта 1988 жылы туған ер адамды іздегіру жұмысы ұйымдастырылды. Нақтыланған мәліметтер бойынша, ол 22 қараша күні достарымен бірге Алматы қаласынан балық аулауға шығып, байланысқа шықпаған.

Құтқарушылар кең аумақты, оның ішінде жету қиын жерлерді тексерді.

«Іздегіру шаралары барысында ТЖМ күштері Ақжар ауылынан 150 шақырым жерде ер адамдарды тапты. Олардың автокөлігі құмға батып қалған және олар өздігінен шыға алмаған. ТЖД қызметкерлері тұрып қалған көлікті жолдың тазартылған бөлігіне сүйреп шығарды», - делінген ҚР ТЖМ хабарламасында.

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

ПРЕЗИДЕНТ КЕҢЕСШІСІ ЕСКЕЛДІ ТҰРҒЫНДАРЫМЕН КЕЗДЕСТІ

Қазақстан Президентінің кеңесшісі Мәлік Отарбаев Жетісу облысы Ескелді ауданына барып, тұрғындармен кездесу өткізді. Кездесу барысында Мемлекет басшысының «Жасанды интеллект дәуіріндегі Қазақстан» Жолдауын іске асыру мәселелері қаралды. Облыс әкімінің орынбасары Диас Есдәулетов әлеуметтік-экономикалық даму мен инфрақұрылым жаңғырту жұмыстарын баяндаса, аудан әкімі Елдос Ахметов инвестициялар, өнеркәсіп, агроөнеркәсіп, жол және әлеуметтік саладағы жетістіктерді атап өтті. Мәлік Отарбаев цифрландыру, жасанды интеллект пен жастардың рөліне ерекше мән беріп, оларды елдің дамуы мен басқарудың тиімділігін арттырудағы негізгі құрал деп атады.

МҮГЕДЕКТІГІ БАР АДАМДАРҒА АРНАЛҒАН ОҢАЛТУ ОРТАЛЫҒЫ САЛЫНУДА

Жетісу облысының орталығы Талдықорған қаласында 150 орындық оңалту орталығының құрылысы басталған болатын, бүгін сол орталықтың жұмысымен танысып қайттым, құрылыс жұмыстарына мердігер мекеме қызу кірісіп, белгіленген уақытқа аяқтаймыз деп уәде беріп отыр.

Мердігер мекеме - «AK CONSTRUCTION COMPANY» ЖШС-гі; Техникалық бақылау - «ТК и 3» ЖШС-гі; Жоба авторы - «BEREKE PROJECT» ЖШС-гі.

ТАЛДЫҚОРҒАН ЖАҢА АҒАШТАРМЕН ТОЛЫҚТЫ

Талдықорғанда «Таза Қазақстан» бағдарламасы аясында «Құлагер» шағын ауданындағы жаңа саябаққа 400-ге жуық ағаш көшеті отырғызылды. Атап айтқанда, мұнда 190 түп шырша, 50 түп қайың және 128 түп катальпа ағаштары егілді. Көшеттерді күтіп-баптауды жеңілдету мақсатында аумаққа автоматты суару жүйесі де орнатылды.

Еске салсақ, биыл қала аумағында 12 мың түп ағаш отырғызу жоспарланған. Бүгінде оның 1 800 түбі көктем мезгілінде егілсе, қалған 10 мыңнан астамы күзгі маусымда отырғызылуда. Бүгінгі күнге дейін қала бойынша 7 мыңнан аса ағаш көшеті егілді, ал жұмыстар қараша айының соңына дейін жалғаспақ.

Қалаға отырғызылатын барлық көшеттер өңірдің климаттық жағдайына бейімделген жапырақты және қылқанжапырақты ағаштар.

ЕКІ МЫҢ ЖҰМЫС ОРНЫ АШЫЛДЫ

Жетісу облысында «Қорғас торабы» трансшекаралық хабын дамыту аясында 40 жоба жүзеге асырылып, 2 мыңнан астам жаңа жұмыс орны құрылды. Оған «KTZE-Khorgos Gateway» құрғақ порты, құрама жем өндіру және күн батареялары зауыты сияқты ірі жобалар кіреді. Қазіргі уақытта өткізу пункттері жаңғыртылып, цифрландыру енгізілді. «Нұр жолы» пунктінің өткізу қабілеті екі есеге артты, ал «Қорғас» орталығында Face ID және мемлекеттік жүйелер интеграциясы іске қосылды. 2027 жылға дейін тағы 65 жобаны іске асыру жоспарланып, 9 мыңнан астам жаңа жұмыс орны ашылады деп күтілуде.

«ZETA» САУДА ҮЙІ АШЫЛДЫ

Облыс орталығы Талдықорғанда «ZETA» сауда желісінің еліміз бойынша заманауи үлгідегі ең үлкен сауда үйі салтанатты түрде ашылды.

Қазақстандық «ZETA» өндірістік компаниясы 1996 жылдан бері ұлттық нарықта кең ассортименттегі жиһаз, пластик және металл өнімдерін шығаратын тұрақты көшбасшылардың бірі. Сауда нысанының ашылуына қала әкімі Ернат Бәзіл арнайы қатысып, жобаның қала экономикасына оң әсерін атап өтті.

ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТКЕ ШАҚЫРУ БОЙЫНША ҮГІТ-НАСИХАТ ЖҮРГІЗІЛДІ

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаментіне қарасты Панфилов ауданы бойынша шекара басқармасының «Басқұншы» шекара бөлімшесі Крылов орта мектебінде «Жас шекарашы» үйірмесімен бірлесіп «Калашников автоматын толық емес бөлшектеу және қайта жинауға жаттығу» тақырыбында шара өткізді.

Шара барысында оқушыларға қару құрылымы, қауіпсіздік талаптары мен оны бөлшектеу-жинақтау тәртібі түсіндіріліп, тәжірибелік түрде орындалды. Бұл үйірменің негізгі мақсаты – жас буынның бойында Отанға деген сүйіспеншілікті, әскери-патриоттық сананы қалыптастыру болып табылады.

Жастарды әскери қызметке қызықтыруға бағытталған мұндай іс-шаралар алдағы уақытта да өз жалғасын табатын болады.

1700 ГЕКТАР ЖЕРДЕ СУ ҮНЕМДЕУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ ҚОЛДАНЫЛУДА

Жетісудың Ескелді ауданында ауыл шаруашылығына жаңа технология енгізу жұмыстары жүйелі жүргізілуде. Мұнда сегіз ірі шаруашылық су үнемдеу технологиясын 1700 гектар алқап қолданып отыр. Бұл ретте тамшылатып суару – 100 га, жаңбырлатып суару – 1,6 мың га. Ал биылғы жылы «Нам Г.» шаруа қожалығы 48 гектар жерге жер асты тамшылатып суғару жүйесін енгізуде. Жобаның жалпы құны 240 млн.теңге.

Аудан бойынша егін алаңы 53,4 мың гектар себілген, соның ішінде дәнді және майлы дақылдар, жем-шөп дақылдары, қант қызылшасы, картоп, көкөністер мен бақша дақылдары толығымен жиналып бітті. Ауданда басымдық берілетін қант қызылшасы дақылы биыл 1922 га жерге себіліп, қазіргі уақытта толығымен жиналып, орташа түсімділігі – 535 ц/га құрады. Мал шаруашылығы да дамып келеді. Қазір мұнда 44 мың бас ірі қара, 148 мыңдай қой-ешкі, 17 мыңнан астам жылқы, 39 мыңнан астам құс өсіріледі. Осы он айда 7,5 мың тонна мал мен құс еті, 16,5 мың тонна сүт өндірілген.

ТАЛДЫҚОРҒАНДА ҚАРАСОРА ӨСІРГЕН ТҰРҒЫН ҰСТАЛДЫ

Талдықорған қаласында полицейлер 44 жастағы жергілікті тұрғынды қарасора өсіргені үшін ұстады, – деп хабарлайды Polisia.kz. Қалалық есірткі қылмысына қарсы іс-қимыл басқармасының қызметкерлері күдіктінің әрекеттерін бақылап, оның үйінде санкцияланған тінту жүргізді.

Тінту барысында 138 грамм жаңа піскен қарасора, 424 грамм қорадан табылған марихуана, 9 граммнан астам марихуананың тұқымдары және 196 грамм жаңа піскен қарасора анықталды. Сонымен қатар, үйден өз қолымен жасалған шылым шегу құрылғысы мен бес қағаз орамдағы тыйым салынған тұқымдар табылды. Қазіргі уақытта іс бойынша тергеу әрекеттері жүргізілуде. Заңсыз өсірілген есірткі үшін үштен сегіз жылға дейін бас бостандығынан айыру жазасы қарастырылған.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

Нұрила НҰРБОЛҚЫЗЫ

«Алатау»

Қалада күн сайын қаншама жұмыс атқарылып жатынын көпшілігіміз байқамаймыз. Әсіресе тұрмыстық қалдықты жинау мен тасымалдау сырт көзге қарапайым көрінгенімен, үлкен еңбекті талап ететін жұмыс.

Таң атпай аула-ауланы аралап өтетін қоқыс машиналары, қоғамдық орындардағы қоқыс жәшіктерін босатып шығатын жұмысшылар, қалдықтарды белгілі орынға жеткізетін мамандар бәрі қаланың тазалығы мен жайлылығын қамтамасыз ету үшін еңбек етеді. Біз үшін үйден шыққан бір пакет қоқыс ғайып болғандай көрінуі мүмкін, алайда оның ар жағында бірнеше ұйымның жоспарлы жұмысы жатыр. Осы күнделікті процестің қалай жүретінін, қоқыс қайда, қалай және кімдер арқылы тасымалданатынын түсіну үшін қалалық тұрғын-үй коммуналдық шаруашылық бөліміне бірқатар сауал жолдап, көкейде тұрған сұраққа жауап алдық.

- Қала аумағында жер үйлер мен көпқабатты тұрғын үйлердің тұрмыстық қалдықтарын кімдер тасымалдайды? Оны қай жаққа апарып төгеді?

- Қаладағы көпқабатты тұрғын үйлердің тұрмыстық қалдықтарын арнайы лицензиясы бар «Жаңа Сана» ЖШС шығарады. Бұл ұйым бірнеше жыл аралағында Талдықорғанның коммуналдық жүйесімен бірлесіп жұмыс істеп келеді. Көпқабатты үйлердің ауласында орналасқан контейнердегі қалдықтарды белгіленген кесте бойынша жинап әкетеді. Тұрғындардың ыңғайына қарай арнайы көліктер күннің белгілі бір уақытында қатынап, аумақ тазалығының сақталуына жауап береді. Жиналған барлық қалдық қала сыртындағы Талдықорған-Үштөбе тас жолының 10-шы шақырымында орналасқан санитарлық полигонға жеткізіледі. Ол экологиялық талаптарға сай жабдықталған арнайы аймақ. Полигонда қалдықтарды көму, сұрыптау және өңдеу жұмыстары санитарлық нормаларға сәйкес жүргізіледі. Мұндай орталық қаланың экологиялық қауіпсіздігін сақтауға, қоршаған ортаның ластануын болдырмауға арналған.

Жалпы, тұрмыстық қалдықтарды уақытылы шығару - қаланың санитарлық жағдайының басты көрсеткішінің бірі. Сол себепті аталған ұйымдар күнделікті жұмысты жүйелі жүргізіп, қаланың тазалығы мен тұрғындардың өмір сүру сапасын жақсартуға ықпал етіп отыр.

- Қоғамдық орындардағы қоқыс шығару жиілігі қанша уақытта жасалады?

- Қоғамдық орындардағы тазалыққа да ерекше көңіл бөлінеді. Алаңдар, демалыс саябақтары, аялдамалар, орталық көшелер мен адамдар көп жиналатын аумақтарда орнатылған қоқыс жәшіктері күніне 1 рет, яғни аптасына 7 рет тұрақты түрде тазартылып тұрады. Бұл - қаланың санитарлық жағдайын жақсартуға бағытталған маңызды

шаралардың бірі.

Арнайы қызметкерлер таңертең немесе күннің бірінші жартысында қоғамдық орындарды аралап, жәшіктердегі қалдықты жинап, оларды арнайы көліктерге тиіп әкетеді. Бұл процесс күн сайын қайталанатындықтан, қоқыс жиналып қалмайды, жағымсыз иіс болмайды. Ал аумақтардың жалпы көрінісі үнемі таза әрі реттелген күйде сақталады.

Сонымен қатар, мереке күндері немесе адамдар ерекше көп жиналатын іс-шаралар кезінде қоқыс шығару жиілігі арттырылуы мүмкін. Қызметкерлер жедел түрде жұмыс істеп, қоғамдық орындардың тазалығын қамтамасыз етеді.

Мұндай жүйелі жұмыс қала мәдениетін қалыптастыруға, тұрғындардың өз ортасына деген жауапкершілігін арттыруға және экологиялық жағдайды жақсартуға үлкен үлес қосады.

- Қалдықтарды тасымалдайтын компанияларда жыл сайын тендер ойнатыла ма? Олардың қызмет көрсету сапасын қалай анықтайсыздар?

- ҚР Экологиялық кодексінің 367-бабында коммуналдық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға және залалсыздандыруға қойылатын талаптар нақты көрсетілген. Осы бапқа сүйене отырып, Талдықорған қаласының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық бөлімі қала аумағынан коммуналдық қалдықтарды шығаратын ұйымды анықтау үшін арнайы конкурс жариялаған. Бұл конкурс - қызметті сапалы көрсететін, қажетті техникасы мен мүмкіндігі бар мекемені таңдаудың заңды тәтігі.

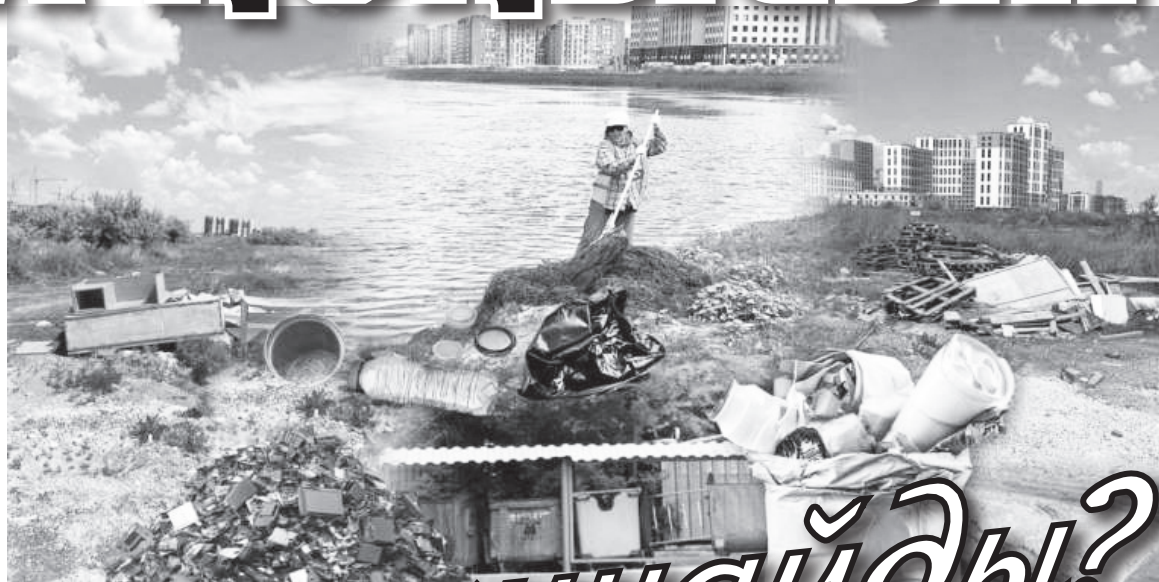
Өткен конкурстың нәтижесі бойынша «Жаңа-Сана» ЖШС үздік деп танылып, жеңімпаз атанды. Осыған байланысты 2023 жылғы 25 қарашада тараптар арасында №ЖС/04-23/3 нөмірлі шарт жасалды. Аталған келісімшартқа сәйкес, «Жаңа-Сана» көпқабатты тұрғын үйлердің аулаларынан коммуналдық қалдықтарды бекітілген тариф бойынша шығару міндетін өз мойнына алған.

Бұл қызметтің тағы бір ерекшелігі - оған бюджет тарапынан қаржы бөлінбейді. Яғни, қалдықтарды шығару жұмысы толықтай тұрғындардың төлейтін төлемақысы арқылы жүзеге асады. Тариф көлемі мен қызмет көрсету тәртібі заңға сәйкес бекітіліп, бақылауда ұсталады.

Осының барлығы қаланың тазалығын жүйелі түрде қамтамасыз етуге, қызмет көрсетуші ұйымның жауапкершілігін арттыруға және коммуналдық қалдықтарды басқару ісін реттеуге бағытталған.

- Қоқыс шығарумен айналысатын ұйымдарда қанша қызметкер жұмыс жасайды? Олар толықтай техникамен қамтылған ба?

- Қаланың санитарлық жағдайын қамтамасыз етуге тартылған ұйымдар мен кәсіпкерлердің жұмыс көлемі де аз емес. Бүгінде «Жаңа-

Кім жинайды?

Сана» ЖШС өз мүмкіндігін барынша пайдаланып, қалалық аймақтың тазалығына жауапты негізгі оператор ретінде қызмет атқарып отыр. Қазіргі таңда серіктестікте 47 қызметкер тұрақты түрде еңбек етеді. Олардың қатарында - жүргізушілер, жүк тиеушілер, техникалық қызметкерлер және диспетчерлік бөлім мамандары бар. Әр жұмысшы қалалық ортадағы тазалықтың сақталуына өз үлесін қосады.

Оған қоса, ұйымның балансында 11 бірлік арнайы техника бар. Бұл техника күнделікті режимде көпқабатты үйлердің аула-

Әсіресе көктем мен жаз айларында тұрмыстық қалдықтар көлемі көбейетіні байқалады. Бұл кезеңде адамдар үй-жайын реттеп, аула тазалайды. Жөндеу жұмыстары жиілейді, соның салдарынан қалдық көлемі артатыны түсінікті. Ал қыс мезгілінде қалдық мөлшері салыстырмалы түрде азаяды, өйткені тұрғындар көбіне үй ішінде болады және маусымдық қоқыс аз жиналады.

Қазіргі таңда қала бойынша тәулігіне орта есеппен 120 тонна қатты тұрмыстық қалдық шығарылады. Ол жүздеген контейнердің толып, арнайы техниканың күн сайын бірнеше бағытқа бөлініп, үздіксіз жұмыс істеуін талап ететін үлкен көлем. Қоқыстың осындай ауқымды мөлшерде жиналуы қала халқының тығыздығын, экономикалық белсенділігін және күнделікті тұрмыстық тұтыну деңгейін көрсетеді.

Бұл қалдықтардың барлығы белгіленген кесте бойынша жиналып, арнайы техникамен санитарлық полигонға жеткізіледі. Күнделікті 120 тоннаны уақытында шығарып отыру - қаланың санитарлық жағдайын тұрақты сақтауға мүмкіндік береді. Қызмет көрсетуші ұйымдар осы көрсеткішті орындау үшін техниканың үздіксіз жұмысын, қызметкерлердің жеткілікті болуын және қала аумағының толық қамтылуын қамтамасыз етуде.

- Тұрғындар арасында қоқысты дұрыс тастау мәдениеті қаншалықты қалыптасқан?

- Соңғы жылдары қала аумағында санитарлық мәдениет пен тазалық деңгейі айтарлықтай жақсарғаны байқалады. Әсіресе қаланың орталық бөліктері мен көпқабатты тұрғын үйлер маңы бұрынғыға қарағанда әлдеқайда таза. Контейнерлік алаңдар тәртіпке келтіріліп, қалдықтарды шығару кестесі реттелген соң, аула ішіндегі ретсіз шашылған қоқыс азайып, санитарлық талаптардың сақталуы айқын көрініс беруде.

Тұрғындар арасында да тазалыққа деген көзқарас өзгеріп келеді. Қазір көптеген азамат қоқысты белгіленген контейнерлерге тастау дағдысын қалыптастырған. Бұл - ақпараттық түсіндіру жұмыстарының, тазалық мәдениетін насихаттаудың және қалалық қызметтердің тұрақты жұмысының нәтижесі. Бұрынғыдай контейнер жанына қалдық қалдыру немесе жерге тастап кету жағдайлары едәуір азайды.

Қалада экологиялық мәдениетті нығайтуға бағытталған түрлі бастамалар да үлкен рөл атқаруда. «Таза Қазақстан», «Жасыл белдеу», «7 өзен», «Жүгір де тазала» сияқты экологиялық акциялар

тұрғындардың қоршаған ортаға деген жауапкершілігін арттырды. Бұл шаралар тек қоқыс жинаумен шектелмей, жалпы экологиялық ойлау деңгейін көтеруге ықпал етіп келеді.

Сонымен қатар, жастар ұйымдары мен волонтерлік топтардың белсенділігі күшейді. Олар өз бастамаларымен саябақтарда, жағалауларда, серуендеу алаңдарында жүйелі түрде тазалық акцияларын өткізіп тұрады. Кейбір топтар өздері тұрақты жауапкершілік алған аумақтарды бақылауда ұстап, қажетті кезде тазалап отырады, - деп аяқтады жауабын мамандар.

ТІЛШІ ТҮЙІНІ

Қорытындылай келе, қаладағы коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесі жыл санап жетіліп келеді. Қаланың орталық аумақтарында да, көпқабатты үйлер мен жеке секторда да санитарлық талаптардың орындалуы жақсарып, тұрғындардың тазалық мәдениеті нығая түсті. Қызмет көрсетуші ұйымдардың жүйелі жұмысы, арнайы техниканың жеткілікті болуы және күнделікті қоқыс шығару кестесінің сақталуы қаланың жалпы санитарлық ахуалын тұрақты деңгейде ұстап тұр.

Сонымен бірге, «Таза Қазақстан», «Жасыл белдеу», «7 өзен» секілді экологиялық акциялардың және жастар мен волонтерлердің белсенді бастамаларының арқасында қоғамда табиғатты қорғау мәдениеті қалыптасып келеді. Тұрғындардың өз ортасына жауапкершілікпен қарауы - қаланың тазалығы мен эстетикалық келбетінің сақталуына тікелей ықпал етеді.

Жалпы, мемлекеттік мекемелер, жеке ұйымдар және тұрғындардың бірлескен еңбегі нәтижесінде Талдықорған қаласы экологиялық жағынан анағұрлым таза, жайлы және өмір сүруге қолайлы орта қалыптастырып келеді.

Р.с: Қала тазалығы - бір күндік немесе бір мекеменің ғана атқарар шаруасы емес. Бұл - әрбір тұрғынның санасынан басталатын, бүкіл қоғамның ортақ мәдениетіне айналуы тиіс үдеріс. Қоқыс жәшігіне дұрыс тасталған әр қалдық, темекі тұқылын аулаларға, жерге тастамау, көшеде жатқан бөтелкені көтеріп контейнерге салу - бәрі де үлкен экологиялық мәдениеттің маңызды бөлшегі.

Қоршаған орта - біздің ортақ үйіміз. Ол қаншалықты таза, жайлы, қауіпсіз болатыны - тек коммуналдық қызметтерге емес, әрқайсымыздың күнделікті әрекетімізге байланысты. Бүгін жасалған ұқыптылық пен жауапкершілік қаланың ертеңгі экологиялық жағдайын айқындайтынын ұмытпайық.

ДЕНСАУЛЫҚ

МАУСЫМДЫҚ ЖӘНЕ ЖҰҚПАЛЫ АУРУЛАР ДӘРІГЕР БАҚЫЛАУЫНДА

ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫНДА ТҰМАУ МЕН ЖРВИ БОЙЫНША ЭПИДЕМИОЛОГИЯЛЫҚ МАУСЫМҚЫЗАТУСКЕНТҰСТА, ӨНІР МАМАНДАРЫ ХАЛЫҚТЫ АҚПАРАТТАНДЫРУДЫ КҮШЕЙТІП ОТЫР. САНИТАРИЯЛЫҚ-ЭПИДЕМИОЛОГИЯЛЫҚ БАҚЫЛАУ ДЕПАРТАМЕНТІ БАСШЫСЫНЫҢ ОРЫНБАСАРЫ ИНДИРА КҮНБАСОВА МЕН ОБЛЫСТЫҢ БАС ЭПИДЕМИОЛОГЫ РАНДИР САХАРИЕВ БАҚ ӨКІЛДЕРІНЕ АРНАЙЫ БРИФИНГ ӨТКІЗІП, АЙМАҚТАҒЫ ИНФЕКЦИЯЛЫҚ АХУАЛ ЖӨНІНДЕ ЖАН-ЖАҚТЫ МӘЛІМЕТ БЕРДІ.

Мамандардың сөзінше, вирустық аурулардың маусымдық белсенділігіне қарамастан, облыстағы жағдай тұрақты және медицина ұйымдары толық дайындық режимінде жұмыс жүргізуде.

Олар биылғы эпидемиологиялық маусымда Қазақстанда әдеттегі тұмау вирустары айналымда жүр дейді. Жаңа немесе аса қауіпті штамдар тіркелмеген. Ел аумағында анықталып отырған «Гонконг тұмауы» деп аталатын А(Н3N2) вирусы – 1968 жылдан бері әлемде үнемі тіркеліп тұратын маусымдық штамм. Ол классикалық тұмауға тән белгілермен – дене қызуы, әлсіздік, жөтел, бас ауруымен байқалады. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының болжамы бойынша, биылғы маусымда тұмаудың үш штаммы — А(Н1N1), А(Н3N2) және В типтері жиі кездесуде. Аталған штамдар қолданыстағы тұмауға қарсы «Гриппол+» вакцинаның құрамына енгізілген.

Эпидмаусым басталғалы облыста ЖРВИ-дің 45 674 жағдайы тіркелген. Оның 30 912-сі 14 жасқа дейінгі балалар. Өткен жылмен салыстырғанда сырқаттанушылық 1,6 есеге артқан екен. Облыста вирустың басқа түрлері де тіркелген. Зерттелген 60 үлгінің 19-ы тұмауға жатпайтын риновирус, парагрипп, бокавирус, РС вирус және короновирусқа оң нәтиже берген. Оқушылар арасында 2025-2026 жылғы эпидмаусымда 4 333 ЖРВИ, 49 тұмау жағдайы тіркеліп, мектептерде сырқаттанушылық 10%-дан аспайды.

Облыстың бас эпидемиологы Рандир Сахариевтің айтуынша:

– Медицина ұйымдары күшейтілген жұмыс тәртібіне көшкен. Бастапқы медициналық-санитарлық көмек деңгейінде 29 мобильді бригада мен 25 сүзгі кабинеті жұмыс істеп тұр. Тұрғындарға жедел кеңес беру үшін 48 телефон желісі іске қосылған. Сондай-ақ, жедел медициналық көмекті 69 бригада үздіксіз көрсетуде. Инфекциялық стационарлар мен аудандық ауруханалардың жұқпалы бөлімшелерінде барлығы 421 төсек-орын дайындалып, қосымша 196 төсек резервте тұр, - дейді.

21 қарашадағы дерек бойынша инфекциялық төсек-орындар жүктемесі 99 пайызды құрап: 420 науқас ем қабылдауда. Оның 323-і балалар, дегенмен жансақтау бөліміне түсіп жатқан ауыр жағдайлар тіркелмеген дегенді де тілге тиек етті маман.

Тұрғындар арасында профилактикалық түсіндіру шаралары да кең көлемде жүргізіліп, халыққа 15 813 ақпараттық парақша таратылып, 1,5 мыңнан астам адамды қамтыған семинарлар мен конференциялар ұйымдастырылған.

Көрсеткіштерге сенетін болсақ, облыстағы маусымдық вирустардың белсенділігі артса да, медицина мамандары ахуалды бақылауда ұстап отыр деп топшылаймыз. Халыққа дер кезінде көмек көрсету үшін барлық қажетті шаралар қабылданғанын айтқан дәрігерлер тұрғындардан сақтықты күшейту,

жеке гигиена ережелерін сақтау және ауру белгілері байқалғанда уақытылы ауруханаға жүгінуді талап етеді.

ИНФЕКЦИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПАРАЗИТТІК АУРУЛАРДЫҢ АХУАЛЫ

Облысымызда осы жылдың алғашқы 10 айында инфекциялық аурулар бойынша эпидемиологиялық ахуал өткен жылмен салыстырғанда кейбір нозологиялар бойынша өсу мен төмендеуді қатар көрсетіпті. Мамандар ұсынған мәліметке сәйкес, тұмау, серозды менингит, сіреспе және желшешек сияқты төрт нозологияда сырқаттанушылықтың өсуі тіркеліп, ал бруцеллез, туберкулез, жіті ішек инфекциялары, сальмонеллез, вирустық А гепатит, қызылша, көкжөтел, іріңді менингит, скарлатина, ЖРВЖ, эхинококкоз, аскаридоз, қышыма, дерматомикоз, педикулез, энтеробиоз, лямблиоз сияқты он жеті нозологияда сырқаттанушылық деңгейі төмендеген. Аса қауіпті және карантиндік инфекциялар облыста тіркелмеген.

Эпидемиологиялық қауіптің алдын алу және жұқпалы ошақтардың өршуіне жол бермеу мақсатында облыстың санитарлық-эпидемиологиялық қызметі апта сайын мониторинг жүргізіп, эпидемияға қарсы кешенді шараларды жүзеге асырып жатқанын айтады.

– Ұлттық иммундау күнтізбесіне сәйкес 21 инфекцияға қарсы

екпе егу жұмыстары жалғасуда. Биылғы 10 айда 34 092 бала жоспарлы вакцинациядан өтті. Белгісіз себептермен немесе өткізіп алған балалар толықтырушы иммундаумен қамтылып, бастапқы жоспарда - 13 137 баланы қамту көзделгенімен, іс жүзінде 18 298 балаға екпе салынған. Инфекция ошақтарында жұппамен байланыста болған адамдарға шұғыл иммундау жүргізіліп, 222 адам қамтылды, оның ішінде ВГА – 88, ВГВ – 64, қызылша – 70 жағдай тіркелді, - дейді Индира Күнбасова.

Эпидемиологиялық маусымның басталуымен облыс әкімдігі мен медицина ұйымдары алдын алу шараларын күшейткен. Жергілікті бюджет есебінен 82 мың доза тұмауға қарсы вакцина сатып алынып, мектеп-интернат, балалар үйі, қарттар үйі, мүгедектер үйі тұрғындары, иммунитеті төмен балалар, созылмалы сырқаты бар ересектер, медициналық қызметкерлер және жүкті әйелдерге екпе егілді. Білім ошақтарында мониторинг жүргізіліп, балалардың денсаулығы бақылануда, егер ауырғандар саны белгілі көрсеткіштен асса, оқушылар онлайн режимге көшіріледі екен.

Сонымен қатар, медициналық ұйымдардың жұмыс уақыты ұзартылып, дәрігер шақыру кезінде 1 жасқа дейінгі балалар, жүкті әйелдер және 60 жастан асқан тұрғындар бірінші кезекте көмек алады. Атқарылған шаралар нәтижесінде облыста аса қауіпті

және карантиндік инфекциялар тіркелмеген.

Облыс көлемінде табиғи инфекциялық ошақтар бақылауда. Бұл туралы өз сөзінде Индира Саветқалиқызы:

– 2025 жылдың 10 айында құтырма адамдар арасында тіркелмесе де, Ақсу мен Қаратал аудандарында үй жануарлары арасында екі жағдай байқалды. Жануарлар тістеген тұрғындарға егу жүргізіліп, 1436 адам медициналық көмекті алып, вакцинамен қамтылды. Ал Сібір жарасына қарсы 980 доза вакцина сатып алынып, 806 адамға екпе салынды. 8 ауданның 88 елді-мекенінде туляремияға қарсы дератизация мен дезинсекция жұмыстары жүргізіліп, 8218 адам иммундаумен қамтылды. Кене энцефалиті мен безгекке қарсы профилактикалық өңдеулер 354 аа аумақта жасалып, инфекциялық және паразиттік аурулардың 1051 ошағында толық залалсыздандыру жүргізілді. Облыс аумағында эпидемиологиялық қауіп бақылауда, алдын алу шаралары жүйелі әрі нәтижелі жүзеге асырылуда, - деді.

Жалпы, Жетісу облысында жұқпалы аурулардың ахуалы тұрақты, қауіпті инфекциялар тіркелген жоқ. Бұл тұрғындардың денсаулығын қорғау үшін жүргізіліп жатқан жүйелі жұмыстардың айқын нәтижесі.

Мамандар атап өткендей эпидемиялық жағдайды тұрақты ұстау тек дәрігерлердің ғана міндеті емес, әрқайсымыздың жауапкершілігімізде. Вакцина алу, қолды жиі жуу, жеке гигиенаны сақтау және ауру белгілері пайда болса дереу дәрігерге қаралу – аурудың алдын алудың ең тиімді жолы.

Яғни, эпидемиялық қауіпсіздік әрқайсымыздың қолымызда, ал санитарлық-эпидемиологиялық қызмет пен медицина мамандарының жұмысы бұл қауіптің алдын алуға сенімді кепіл болып отыр.

ТӘРТІП

ОБЛЫСТА КӨШІ-ҚОН ТӘРТІБІ КҮШЕЙДІ

ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫНДА КӨШІ-ҚОН ҮДЕРІСТЕРІ ЖЫЛ САНАП ҚАРҚЫН АЛЫП КЕЛЕДІ. ӨНІРГЕ КЕЛЕТІН ШЕТЕЛ АЗАМАТТАРЫНЫҢ САНЫ АРТЫП, ОЛАРДЫҢ ЖҮРІП-ТҰРУЫ МЕН ҚҰЖАТТЫҚ РӘСІМДЕРІ ЖІТІ БАҚЫЛАУҒА АЛЫНЫП ОТЫР. БҰЛ БАҒЫТТА ҚАБЫЛДАНҒАН ШАРАЛАР – ҚОҒАМДАҒЫ ТӘРТІП ПЕН ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫ САҚТАУДЫҢ МАҢЫЗДЫ ТЕТІГІ.

Соңғы айларда жүргізілген кешенді мониторинг өңірдегі көші-қон ахуалының біршама жүйеленіп, заңнаманы сақтау деңгейінің көтерілгенін айқындап берді. Осы мәселеге қатысты ақпаратты Жетісу облысының ПД Көші-қон қызметі басқармасының бастығы Ерлан Райымбеков БАҚ өкілдерімен өткен брифингте жан-жақты баяндады.

Биылғы он айда облысқа «eQонақ» ақпараттық жүйесі арқылы тіркелген ше-

тел азаматтарының саны 27 989-ға жеткен. Жүйе арқылы тіркелгендер саны 2024 жылы – 9 803 азамат болған. Бұл өткен жылмен салыстырғанда 43,4 пайызға көп, айтарлықтай өсім бар екенін көрсетеді. Уақытша тұруға тіркелген 14 058 шетелдіктің басым бөлігі Өзбекстаннан – 13 554 келсе, басқа мемлекеттердің азаматтары да өңірге тұрақты келіп-кететінін аңғаруға болады. Мысалы 10 айда: Қытайдан – 162, Ресейден –

158, Тәжікстаннан – 270, Қырғызстаннан – 62, Түркиядан – 9, Жапониядан – 4, Өзірбайжаннан – 6, МХР және Үндістан елдерінен – 3-тен, Ұлыбритания және АҚШ – 1-ден келген азаматтар тіркелім көрсеткіштерін толықтырып тұр.

Көші-қон саласындағы тәртіпті күшейту мақсатында Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2025 жылы 23 сәуірдегі №323 бұйрығына сәйкес жыл басынан бері алты жедел-профилактикалық іс-шара ұйымдастырылғанын айтты басқарма басшысы. «Заңсыз келуші», «Мигрант» және «Іздестіру» атты рейдтер барысында құқық бұзған 5 638 азамат әкімшілік жауапкершілікке тартылды. Оның 3 842-сі еліміздің азаматтары болса, 1 796-сы шетелдік азамат. Бұл жерде тек шетелдіктер ғана емес, Қазақстан азаматтары да көші-қон талаптарын жиі елемейтіні байқалады. Құжатсыз жүру, тіркеусіз тұру, шекара аймағында белгіленген тәртіпті бұзу сияқты әрекеттердің көбеймеуі үшін полиция қызметкерлері түсіндіру жұмыстарын да қатар жүргізіп келеді.

Өңірде заңсыз көші-қонға жол бермеу бағытындағы шаралар күшейтілгендіктен, биыл сот шешімімен Қазақстан аумағынан шығарылған шетелдіктер саны 339-ға жеткен. Өткен жылы олардың саны – 52 болған. Салыстармалы түрде көрсетілген сандардан заң бұзушылықтың биыл көп болғанын аңғарамыз.

Заңсыз шекара кесіп өту, жалған құжатпен кіру секілді сорақылықтар әлі де кездесу-

де. Мәселен, қазан айында Алакөл ауданында анықталған Өзбекстан азаматының елге заңсыз кіргені бойынша қылмыстық іс қозғалған.

Жетісуда көші-қон заңнамасын бұзғандарға салынған айыппұл көлемі де аз емес – 41,5 млн теңгеден асады. Ең маңыздысы, бұл соманың толықтай өндірілгені. Құқық бұзушылықпен қоса, алимент төлемей жүрген азаматтарды анықтау да көші-қон қызметінің назарында. Жыл басынан бері алимент төлемейтін 57 адамның 22-сі табылса, іздеудегі 53 борышкердің 27-сі анықталған.

Құжаттандыру бағытындағы жұмыстар да қарқынды жалғасуда. 91 мыңнан аса тұрғын жеке куәлік пен төлқұжат алған. Тұрғылықты жері бойынша тіркелгендер мен тіркеуден шыққандар саны да тұрақты динамика көрсетуде. Сонымен қатар, Қазақстан азаматтығын алып жатқан шетелдік азаматтар саны артып келеді. Биылдың өзінде 849 адам азаматтық алса, 1 380 шетелдік елде тұрақты тұруға рұқсат алып, ықтиярхатпен құжаттандырылған.

Жетісу облысының көші-қон қызметі атқарылған жұмыстар өңірдегі көші-қон үдерісін реттеуге оң ықпал еткенін атап өтті. Қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуде көші-қон саласының маңызы ерекше екені анық. Сондықтан алдағы уақытта да бұл бағыттағы мониторинг пен профилактикалық шаралар үздіксіз жалғасын таппақ.

Бетті дайындаған: Гүлнұр БАЙМҰХАН

Дүйсенбі - Понедельник, 1 желтоқсан

ХАБАР

05.00 Сериал «Восточные сладости»
06.00 Асан Абдралиннің «Күліп қара» концерті
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Тайны космоса»
09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
11.30 Пульс планеты
12.00, 20.00 Телехикая «Ғашықтың тілі»
11.40 «Хақың бар»
13.45 Телехикая «Жарық күн»
15.30 «Айтыс айнасы»
16.00, 00.30 Сериал «Бедная Настя»
18.00 Новости
18.25 Жер-жаһан
18.35 Жаңалықтар
19.00 «Cover show»
21.45 Телехикая «Келінжан-6»
23.30 «Кешгес»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Паутина»
07.00 «Koremix-шоу»
08.00 «Қайырлы таң. Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 Сериал «Проще пареной репы»
14.00 «Новости»
14.15 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike»
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koremix-шоу»
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «Заповедный спецназ»
00.30 Ночной кинотеатр. «Умножающий печаль»
01.40 «Новости»
01.55 «Жаңалықтар»
02.10 «Паутина»
03.10 «Басты жаңалықтар»

КТК

07.05 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.00 «Інжу», отандық телехикаясы
09.10 «Реальная мистика», реалити-шоу
14.20 Сериал «Сашка»
16.20 «Реальная мистика»
18.30 Сериал «Однажды в чукурова»
19.20 Сериал «Молчание»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Гадалка»
23.50 Сериал «Отставник»
01.50 Сериал «Поцелуй»
03.20 Сериал «Сашка»
04.10 «Інжу», отандық телехикаясы
05.10 «Әнім сен едің», ойын-сауық (қайталау)
06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 «Жер жанныаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері
10.45 «Әсем әуен»
11.00 «Бір шәугім шай»
11.40 Д/ф «Счастливое детство»
12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «Единый народ»

Считать недействительным утеранный бланк ИБР Азербайджан № 6053415 ИП «Luxor» ИИН 890103300211

Считать недействительным утеранный бланк ИБР Грузии № 394694 ИП «Амина» ИИН 971016400671

Сейсенбі - Вторник, 2 желтоқсан

ХАБАР

05.00 Сериал «Восточные сладости»
06.00 Концерт «Мен...»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Тайны космоса»
09.10 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка»
09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
11.30 Пульс планеты
11.40 «Әлеумет»
12.00, 20.00 Телехикая «Ғашықтың тілі»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
15.30 «Неосеть» «Бедная Настя»
16.00, 00.30 Сериал
18.00 Новости
18.25 Жер-жаһан
18.35 Жаңалықтар
19.00 «Cover show»
23.30 «Кешгес»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Паутина»
07.00 «Koremix-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
11.50 «Давай поженимся!»
12.50 Сериал «Чего хотят женщины»
14.00 «Новости»
«Жаңалықтар»
18.30 «Басты жаңалықтар»
14.15 14.30 «Qoslike»
19.00 «Koremix-шоу»
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «Заповедный спецназ»
00.30 Ночной кинотеатр
01.40 «Новости»
01.55 «Жаңалықтар»
02.10 «Паутина»
03.10 «Басты жаңалықтар»
03.35 «Ең алғышқы»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.10 «Аңсаған сәби», отандық телехикаясы
09.20 Вечерние новости
10.00 Сериал
14.20 Сериал «Сашка»
16.20 «Реальная мистика», реалити-шоу.
18.30 Сериал «Однажды в Чукурова»
19.20 Сериал «Молчание»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Отставник»
23.50 Сериал «Гадалка»
01.40 Сериал «Поцелуй»
03.10 Сериал «Сашка»
04.00 «Аңсаған сәби», отандық телехикаясы
05.00 «Әнім сен едің», ойын-сауық
06.10 Кешкі жаңалықтар

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.15 К/ф «Сиқырлы мектеп» 5-бөлім
11.05 «Әсем әуен»
11.40 Д/ф «Почему умирает каспийский тюлень?»
12.00 «Аман болайық» /тікелей эфир/

Срочно требуется техперсонал. Тел.: 8-707-682-05-10

12.40 «Әсем әуен»
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «19 аймақ»
13.40 «Баспасөзге шолу»
14.00 «Әсем әуен»
14.30 «Ғибрат»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Жезде мен Жеңге»
17.00 «Ұлт ұяты»
18.00 «19 регион» /тікелей эфир/
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Ауылдан адам көшкенмен...»
19.45 Әсем әуен
20.10 Д/ф «Каспий итбалығы не себепті қырылып жатыр?»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Білім әлемнің кілті»
22.40 «Әсем әуен»
23.10 «Біздің толқын»

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Әзіл студио» ойын-сауық
06.30, 03.40 «TikTok show» ойын-сауық
06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.)
08.00, 02.00 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Саумал»
09.10, 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
09.40 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10.40 Мультсериал «Аватар: Легенда об Аанге»
11.40 Мультсериал «Губка Боб»
12.50 Худ. фильм «Никогда не сдавайся: бунт»
15.00 «Война будущего»
18.00 «Лара Крофт: Расхитительница гробниц»
21.00 Худ. фильм «Самаритянин»
23.00 Худ. фильм «Агашки по вызову»
01.00 «Сенім» телехикаясы.
03.20 «Time Vine» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина
05.00 «What's up?» ойын-сауық

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая «Жүрекке жазылған жол»
07.00, 00.40 Жаңалықтар
07.30, 01.10 Новости
08.00 Телехикая «Ғаламат ғасыр. хюррем»
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
12.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
13.00 Жаңалықтар
13.15 Новости
13.30 Сериал «Дикая роза»
14.30, 23.50 Әзілің жарасса
15.40 Телехикая «Кек қуған сұлу»
16.50, 18.30 Сериал «Великолепный век. хюррем»
18.00 Жаңалықтар
19.30 Новости
22.50 Сериал «Месть женщины»
01.40 Телехикая «Құтқару қызметі»
02.10 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
03.10 Япырай
04.00 Қызықты weekend
04.50 Телехикая

Сәрсенбі - Среда, 3 желтоқсан

ХАБАР

05.00 сериал «Восточные сладости»
06.00 Концерт «Сезімді қайтейін»
07.00«Оян!»
09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка»
09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
11.30 Пульс планеты
11.40 «Народный контроль»
12.00, 20.00 Телехикая «Ғашықтың тілі»
21.45 Телехикая
13.45 «Келінжан-6»
15.30 «Көзқарас»
16.00, 00.30 Сериал «Бедная Настя»
18.00 Новости
18.25 Жер-жаһан
18.35 Жаңалықтар
19.00 «Cover show»
23.30 «КешREC»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «П@утина»
07.00 «Koremix-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
11.50 «Давай поженимся!»
12.50 Сериал «Чего хотят женщины»
14.00 «Новости»
14.15 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike»
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koremix-шоу»
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «Заповедный спецназ»
00.30 Ночной кинотеатр. «Умножающий печаль»
01.40 «Новости»
01.55 «Жаңалықтар»
02.10 «П@утина»
03.10 «Басты жаңалықтар»
03.35 «Ең алғышқы»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.10 «Аңсаған сәби», отандық телехикаясы
09.20 Вечерние новости
10.00 Сериал
12.20 Сериал «Гадалка»
14.20 Сериал «Сашка»
16.20 «Реальная мистика», реалити-шоу.
18.30 Сериал «Однажды в чукурова»
19.20 Сериал «Молчание»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.40 Сериал «Отставник»
21.00 Вечерние новости
00.50 Сериал «Хамелеон»
01.50 Сериал «Поцелуй»
03.20 Сериал «Сашка»
04.10 «Аңсаған сәби», отандық телехикаясы (қайталау)
05.10 «Әнім сен едің», ойын-сауық (қайталау)
06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.15 К/ф «Сиқырлы мектеп» 6-бөлім
11.05 «Әсем әуен»

11.45 Д/ф «Киелі Қазақстан. Мыңжылдықтар мұрасы»
12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «19 регион»
13.40 «Қылышсыз майдан»
14.30 «Ауылдан адам көшкенмен...»
14.45 Әсем әуен
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир/
15.20 «Шашу»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Білім әлемнің кілті»
17.00 «Дала сыры»
17.20 «Абадан»
18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир/
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Агро аймақ»
19.40 Әсем әуен
20.15 «Сакральный Казахстан.Наследие Великой степи»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Где есть любовь»
22.40 «Әсем әуен»
23.20 «Аман болайық»

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Әзіл студио» ойын-сауық
06.30, 03.40 «Tik Tok show» ойын-сауық
06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.)
08.00, 02.20 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Саумал»
09.10, 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
09.40 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10.40 Мультсериал «Аватар: Легенда об Аанге»
11.40 Мультсериал «Губка Боб»
13.00 Худ. фильм «Снайпер: воин-призрак»
15.10 Худ. фильм «Самаритянин»
17.20 Худ.фильм
21.00 Худ. фильм «Соучастник»
23.30 Худ. фильм «Агашки по вызову-2»
01.20 «Сенім» телехикаясы.
03.20 «Time Vine» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина
05.00 «What's up?» ойын-сауық

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая «Жүрекке жазылған жол»
07.00, 00.40 Жаңалықтар
07.30, 01.10 Новости
08.00 Телехикая «Ғаламат ғасыр. Хюррем»
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
12.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
13.00 Жаңалықтар
13.15 Новости
13.30 Сериал «Дикая роза»
14.30, 23.50 Әзілің жарасса
15.40 Телехикая «Кек қуған сұлу»
16.50, 18.30 Сериал «Великолепный Век. Хюррем»
18.00 Жаңалықтар
19.30 Новости
22.50 Сериал «Месть женщины»
01.40 Телехикая «Құтқару қызметі»
02.10 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
03.10 Япырай
04.00 Қызықты weekend
04.50 Телехикая

ӘСКЕРГЕ БАРУ –

Соңғы жылдардағы оқиғалар қоғамды ерекше толқытты. Мысалы, 2025 жылы 17 қыркүйекте Алматы облысы Мәтібұлақтағы әскери бөлімде 19 жасар Дінмұхамед Шынарбек көз жұмды. Ресми дерек бойынша ол суицид жасаған. Бірақ туыстары бұл нұсқаға сенбейтіндерін айтқан. Ал 27 қыркүйек күні 19 жастағы Нұрасыл Әнуарбекұлы Қызылордадан Алматы облысындағы шекара қызметіне барғаннан кейін бір апта өткенде көз жұмды. Ол отбасымен соңғы рет хабарласқанда: «Мына жақ оңай емес екен» деп айтқан.

Қазан айында Маңғыстауда ҰҚК Шекара қызметінің 20 жастағы сарбазы Еркебұлан Сағындық газға уланып қаза болды.

Аталған оқиғалар жуық арада болған. Ал жыл басында Сарыөзекте 18 жастағы Дастан Құрманбек АҚ-74 қаруымен өз-өзіне оқ атты деген ақпарат тараған болатын. Сонымен қатар, мамыр айында Аягөзде 18 жастағы Саламат Сабитов бір айға жетпей менингиттен қайтыс болды. Оның туыстары «денсаулығына байланысты әскерге шақырмау керек еді, «айыппұл саламыз» деп қорқытып өкеткен», - деп мәлімдеген.

БОРЫШ ПА, ҚОРҚЫНЫШ ПА?

Өткенде ғана әскерде жүріп мүгедек болып қайтқан Ербаян Мұхтардың жағдайы да жаңалықтарға тараған еді. Мұндай жария болған мысалдарды айта берсек, таусылмайды. Жұртшылықта «тағы қанша оқиға жабулы күйде қалды?» деген сұрақтың тууы орынды.

ӘДІЛДІК ІЗДЕГЕН АНАЛАР МИТИНГІ

10 қараша күні Астанада осы тектес оқиғаларды басынан өткерген ата-аналар Үкімет үйінің алдында жиналып әділдікті, әскердегі жағдайды қадағалауды сұраған еді. «Баланы әскерге барып өлсін деп туған жоқпыз» деген ұранмен қоғам назарын аудартқан бір топ ана перзентінің өлімінің нақты себептерін анықтауды, тергеудің әділ жүргізілуін, әскери бөлімдердегі жағдайды реформалау керектігін айтып, 7 сағат бойы «Дәлелдер жойылып жатыр», «Кінәлілер жазадан құтылып жүр», «Әділ сот болсын» деген талаптарын плакаттарға жазып жеткізді. Кейбір ата-аналар істі қарау кезінде офицерлердің «немқұрайлылығы үшін жұмыстан кетуі» жазаның ең жеңіл түрі екенін айтып, мұндай жағдайда жауапкершілік мүлде сезілмейтінін алға тартқан.

Митинг кезінде ата-аналар Қазақстан Конституциясының 1 және 12-баптарына сүйеніп, үкіметке: «Әскери қызмет кезінде қаза тапқан немесе мүгедек болған сарбаздың отбасына өтемақы төлеу, өтемақыны әр жағдай бойынша әділ есептеу, процесске ата-аналар мен қоғам өкілдерін қатыстыру, әр сарбаздың өмірін қорғау үшін келісімшарттарға арнайы сақтандыру бабын енгізу», - деген талаптарын қойған еді. Басқаша айтқанда, ертедегі Жеті жарғыда көрсетілгендей, ердің құны төленсін-ді еске түсірді.

БИЛІК НЕ ДЕЙДІ?

Аналар митингісінен кейін билік әскердегі жағдайды тексеруге кіріскен. Бас прокуратура әскери қызметке шақырудың заңдылығын, медициналық комиссия шешімдерін, Қорғаныс министрлігінің әрекеттерін және сарбаз өліміне қатысты барлық істерді көшенді түрде зерттейтінін хабарлады. Бас прокурор Берік Асылловтың айтуынша, түскен әр шағым жеке қаралады, тексеруге Қорғаныс министрлігі мен Ұлттық гвардия мамандары да қатысып жатыр.

Тексеру сарбаздардың қаза болу себептері, бөлімдердегі қауіпсіздік шаралары, өлім мен жарақаттанудың алдын алу жұмыстары, шақыру науқанының заңдылығы, сондай-ақ әскери-медициналық комиссиялардың қорытындыларының негізділігі бағыттарында қаралады екен.

Осы оқиғадан кейін Қорғаныс министрі Дәурен Қосанов дәл митингі болған күні аналар алдына шықпаса да, журналистердің сарбаздар өлімі мен аналардың наразылығына

ҚАЗАҚСТАНДА ӘСКЕРИ ҚЫЗМЕТКЕ ҚАТЫСТЫ МӘСЕЛЕ КЕЙІНГІ ЖЫЛДАРЫ ҚОҒАМ НАЗАРЫНАН ТҮСПЕЙ КЕЛЕДІ. ӘЛІМЖЕТТІК, САРБАЗ ӨЛІМІ, ТЕРГЕУДІҢ АШЫҚ ЖҮРГІЗІЛМЕУІ ТУРАЛЫ ЖАҢАЛЫҚ ЖИЛГЕН САЙЫН, ҚОҒАМДА ӘСКЕРДІҢ ІШКІ ЖҮЙЕСІНЕ ДЕГЕН СЕНІМ ӨЛСІРЕП БАРАДЫ. ТӘУЕЛСІЗДІК АЛҒАНЫМЫЗҒА ОТЫЗ БЕС ЖЫЛ ТАЯСА ДА, ӘСКЕРИ ҚҰРЫЛЫМДА КЕҢЕС ДӘУІРІНЕН ҚАЛҒАН ТӨРТІПТІК ЖАБЫҚ ЖҮЙЕ МЕН БАҚЫЛАУ ЖҮРГІЗУДЕГІ ӨЛСІЗДІК БАЙҚАЛАДЫ. АТАЛҒАН ЖАЙЛАР – ЖАСТАРДЫҢ ӘСКЕРГЕ БАРУДАН ҚАШУЫНЫҢ, АТА-АНА ҚОРҚЫНЫШЫНЫҢ, ЖАЛПЫ ҚОҒАМДАҒЫ АЛАҢДАУШЫЛЫҚТЫҢ БАСТЫ СЕБЕБІНЕ АЙНАЛДЫ.

қатысты сұрағына:

– Қойыңызшы? Мен сізге шын айтып тұрмын, бүгінгі күні бізде ондай фактілер жоқ. Ол аналардың оқиғалары өткен 2020-2023 жылдары болған. Біз оларды қабылдап жатырмыз. Аналар митингінде шыққан мәселелердің бәрі тергеу жұмыстарына қатысты. Тергеуді ІІМ жүргізіп жатыр, ол Бас әскери прокуратураның бақылауында, - деді ол.

Сонымен қатар, журналистер әлімжеттік, зорлық-зомбылық, сарбаздардың қысымға ұшырауы туралы мысалдар келтіргенде, министр нақты дәлелдер сұраған. Ол әскери бөлімдерде командирлер мен психологтар жұмыс істеп жатқанын, бөлімдерге бейнекамералар орнатыла бастағанын айтқан. Соған қарағанда, Қорғаныс министрі сарбаздар өлімінен бейхабар сияқты немесе мән бермеген болуы керек.

САНДАР СӨЙЛЕСІН

ErtenMedia жариялаған статистика бойынша, соңғы үш жылда Қазақстан армиясында 270 сарбаз қаза болған, оның 86-сы «суицид» деп көрсетілген. Қаза тапқандардың басым бөлігі – 18-19 жастағы мерзімді қызметтегі сарбаздар. Бірі жаттығуда қаза тапқан, бірі шекара заставасында газдан уланған, енді бірі денсаулығына қарамастан әскерге алынып, медициналық көмектің жетіспеуінен көз жұмған. Ал «Өзіне қол салды» деген себеппен істердің тез жабылуы ата-аналардың әскерге деген сенімсіздігін күшейтіп жатыр. Аналар бұл аргументтермен келіспейтінін ашық айтты. Олардың сөзінше, балаларында психологиялық дағдарыс не депрессия белгілері болмаған,

керісінше әскердегі әлімжеттік пен қысым жағдайды ушықтырған.

Президент тапсырмасы бойынша Бас прокуратура 12 күндік мерзімде істерді қайта қарауы тиіс еді. Алайда әзірге тексеру нәтижесіне қатысты жаңалықтар жарияланбады. Қоғам мен ата-аналар осы істің «аты бар, заты жоқ» болуын, уәде етілген реформалардың қағаз жүзінде қалып қоймауын талап етіп отыр.

Армиядағы жағдайды ашық зерттеу – қазіргі таңда мемлекеттік маңызы жоғары міндет. Тергеулердің толық әрі жария түрде жүргізілуі, шақыру жүйесіндегі кемшіліктердің анықталуы, медициналық тексерудің нысаналы жүргізілуі және Қорғаныс министрлігі жауапкершілігінің нақты айқындалуы – қоғамның басты талабы болып тұр.

Тексерудің нәтижесі мен қабылданатын шешімдер бұл саладағы өзгерістердің нақты басталатынын немесе баяғыдай созаққа салынып, бұрмаланатынын көрсетпек.

ДЕПУТАТТЫҢ ДАУЫ

Әскерде қаза тапқан сарбаздардың аналары өткізген митингтен кейін оқиғаға байланысты мәлімдеме жасаған Мәжіліс депутаты Ермұрат Бапидің пікірі де қоғамда үлкен дау туғызды. Депутат митингке шыққан аналардың әрекетін олардың өз еркімен жасаған бастамасы емес, «біреудің ұйымдастыруымен болған шара» деп бағалады. Baigaq Media тілшісіне берген сұхбатында Ермұрат Бапи:

– Оларды ана жерге кім алып келді, үстеріне қызыл әріппен жазуды кім жазды, аналар өздері істеген жоқ, Яғни артында ұйымдастырған бір күштер

бар. Иә, проблемалар бар, баласының өлгені, оның мәйітін мырыш табытпен алу, әріне трагедия. Көңіл айтамын, өзім де әскерде қызмет еткенмін, - деп мәлімдеді.

Оның сөзінше, бұл митингті ұйымдастырған топтар Қазақстанның қорғаныс қабілетіне нұқсан келтіруі мүмкін. Депутат әскердегі жағдайға байланысты ауыр оқиғаларды жоққа шығармайтынын, бірақ наразылық акциясын «сыртқы немесе ішкі күштердің ықпалы» деуге себеп бар екенін айтқан.

Сонымен бірге, Ермұрат Бапи қазіргі Қазақстан армиясында әлімжеттік жоқ деген пікір білдірді. «Біздің әскерде әлімжеттік жоқ. Қазір әрбір рота, бөлімше, әрбір батальон шақырту бойынша жасақталады. Оның ішінде біреу бір жыл бұрын, біреуі жарты жыл бұрын келген деген тәртіп жоқ. Бірақ ер адамдар жүрген жерде кикілжіңдер болады ғой. Сол сияқты жағдайлар болады. Қоғамда әскерге қатысты мәселе бар. Бірақ мұны елдің қорғаныс қабілетін жою-тын тенденцияға айналдырмауымыз қажет», - деді депутат.

Бұл мәлімдемеден кейін депутат әлеуметтік желіде айтарлықтай сынға ұшырады. Оның айтқан пікіріне әлеуметтік желі қолданушылары: «Жетіскенінен шыққан жоқ қой, жүректері қан жылап барды. Алла ата-ананы баланың өлімімен сына-масын», «Әскерде әлімжеттік жоқ дей ме?.. Мынаған дауа жоқ екен...», «Бапи мырза, әскерде Сіздің балаңыз өлсе не істер едіңіз? Әскерде әлімжеттік жоқ деп ертегі айтпаңызшы. Баласы әскерге бара салып о дүниелік болып жатқанда аналар Қорғаныс министрінен жылап көмек сұрап барса, не айтып тұр»,

«Осылай митингіге шықсақ «бізге көңіл бөліп қарар, жоғары жақтағылар» - деген шығар. Оны Бапи саясатқа тіреп қойғаны несі?» деген сынды көптеген наразылықтарын, теріс пікірлерін жарыса жазды.

«Әскерде әлімжеттік жоқ» - деу ертегі айтып баланы сендіргендей болып шықты. Әскерде әлімжеттік болмаса - жас жауынгерлер борышын өтеуге бара салып неге асылып өліп жатыр? Өте қарапайым сұраққа министр де, депутат та жауап бере алмады, өкінішке орай. Баласынан айырылған аналардың зарын жүре тыңдады деуге болады. Бар үміт тек президенттің 12 күн ішінде тексеру қорытындысы шығатын болсын - деп Бас прокурорға берген тапсырмасы ғана әзірге көңілге медет болып тұрғандай...

ХАЛЫҚ НЕ ДЕЙДІ?

Жоғарыда айтылып отырған мәселеге қазір қоғамда үлкен мән беріліп жатыр. Жастар мен үлкен буын өкілдері арасында әскерге бару-бармау, ондағы өлім жағдайлары қызу талқыға түсуде. Редакция осыған байланысты тұрғындар арасында шағын сауалнама жүргізген болатын.

Серік, 18 жаста: – Әскерге бару – ел алдындағы міндетім екенін білемін. Оқуымды бітіргесін баратыным да анық. Бірақ ағам барған кезде анам уайымдап, қатты алаңдайтын. Қазір қайғылы оқиғалар көп болған сайын іштей үрей де болады.

Аслан, 20 жаста: – Мен әскерге барғанмын. Бірақ ондай әлімжеттік,

сарбазды өлімге дейін жеткізетін жағдай көрмедім. Мүмкін ол әскери бөлім тыныш болған шығар. Басында тек үйренісу, режим жағынан сәл қиналдым.

Бекзат, 20 жаста: – Жастардың әскерден қашуы – қорқақтығы емес, сенімсіздігі шығар. Сенім қалпына келсе, барлығы барар еді. Өзім оқып жүріп, әскери кафедраны бітіргенімді болашақта барсам шені бар қызметкер ретінде жұмыс жасайтын боламын.

Ал аға буын:

Жанат, 58 жаста: – Біздің уақытта әскерге бармай қалу ұят болатын. Ақша төлеп жүріп не годен болсақ та кететінбіз. Кеңестік әскерде әлімжеттік болғанын жасырмаймын. Бірақ ол кезде тәртіп те, талап та күшті болатын. Командирдің сөзі – заң. Жауапкершілік те жоғары еді. Қазіргі ахуалмен салыстырғанда, бізде тәртіптің күші әрекеттің қаталдығын басып тұратын.

Төлеутай, 63 жаста: – Біздің кезімізде «дедовщина» болды, бірақ бақылаусыз емес. Командир көрсе бірден тоқтататын. Әскер - екі жыл болған. Қиындық көп еді, бірақ адамның өмірі бірінші орында тұрған. Менің ойымша, қазір аяушылық жоқ, жастар қатыгез болып кеткен.

Сонымен қатар, ата-аналардың да ойын білдік:

Гүлмира, 47 жаста: – Әр ата-ана баласын туған елін қорғауға қарсы емес. Бірақ бүгінгі жағдай ата-ананың жүрегіне күмән салады. Баламның қауіпсіздігіне кім жауап береді? Қазір әскерде орын алып жатқан қателіктерді абайсыздық, жазатайым жағдай деуге болмайды.

Сәуле, 38 жаста: – Қорқам. Шындық осы. Өйткені соңғы жылдары ата-аналардың көз жасын көрдік. Әскерге дені сау болып барып, мүгедек болып шығу деген жеке отбасының трагедиясы ғана емес, жүйедегі үлкен ақау. Сол ақау жойылмайынша, ата-аналар тыныш бола алмайды.

Сауалнама көрсеткендей, жастар әскерге баруды өз борышы деп санаса да, қауіп-қатер мен ондағы осал тәртіп әскерге деген көзқарасына сенімсіздік туырып отырғанын байқадық. Ал аға буын әскердегі қазіргі ахуал қоғамдағы қатыгездіктің салдары десе, ата-аналар балаларының қауіпсіздігіне алаңдайды. Осылайша, қазіргі қоғамда әскерге қатысты пікірлер әртүрлі болып, сенім мен үрей қатар жүру.

Мәселенің шешімі Қорғаныс саласындағы ашықтық пен онда жүргізілуі тиіс нақты реформада. Әскерді бақылау жүйесін жаңарту, жас сарбаздардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, психологиялық және медициналық іріктеуді күшейту, командирлердің жауапкершілігін заң арқылы нақтылау – армияны нығайтудың басты шарты. Соғыс емес бейбіт күнде Отанды қорғау үшін қару ұстауды үйрететін әскер әр сарбаздың өміріне жауапты, бұл мемлекеттік міндет. Ал осы міндет орындалмаса, қайғылы жағдайлар қайталана берері анық.

Гүлнұр ЕРМҰХАНҚЫЗЫ

РУДАЫ БІЛУ МІНАЕТ, РУҒА

**ЖОЛАУШЫЛАП АЛМАТЫ
ЖАҚҚА САПАР ШЕГІП БАРА
ЖАТҚАНДА БАРАР ЖЕРІМІЗ
3 САҒАТТАН ҚҰРАЛАТЫН
БОЛҒАНДЫҚТАН КӨЛІК
САЛОНЫНДА ОТЫРЫП
АМАЛСЫЗДАН ЕКЕУАРА
СӨЙЛЕСІП ОТЫРҒАН ЕКІ ЖАС
ЖІГІТТІҢ ӘҢГІМЕСІНІҢ КУӘСІ
БОЛҒАНЫМ БАР.**

Олардың әңгімесінің желісі қазақ даласының тарихы мен атақты батырларынан басталды. Бірі - Тараздың тумасы екен. Соны айта келе, Ұлы жүздің Дулат тайпасының Ботпай руынан шыққан Сыпатай батыр туралы әңгімелеп кетті. Оны - Сыпатай батырды мақтан тұтатынын айтып, жан-жақты көрсетіп «осы сайын даланы бізге аманаттап кеткен, ол кезде оқ-дәрі деген жоқ, әскери техника деген мүлдем жоқ кезде жау келсе атқа міне салып, аталарының атын әруақтап айтып жауға шабатын кез ғой, білектің күшімен, найзаның ұшымен жауды жеңіп даламызды сақтап қалған сол батырларды біз ұмытпауымыз керек!» - деп, жігерлене сөйлеп кетті.

Екінші жігіт қазақшасынан орысшасы басымдау екен:

— Мен Жалайырмын, Сыпатай деген руданмын. Бірақ руым туралы терең білмеймін, өйткені әке-шешем ерте ажырасып кеткен. Мені анам өсірді, сол кісінің айтуы бойынша әкем Жалайырдың Сыпатай руынан. Интересно, какая связь между батыром Сыпатай и моим ру Сыпатаем? У нас столько батыров, попробуй разберись, - деп йланып қалды.

Мен де әңгімелеріне араласып кетуіме тура келді. Сыпатай би туралы біраз деректерді білуші едім. Шамам келгенше бар білетін деректер мен ақпараттарды әлгі жігіттерге жеткізгенді жөн көріп, әрі жол қысқарсын деп әңгімелеп кеттім. Оған қоса айтайын деген себебім, қазіргі жастар ру биі болған Жалайырдың Сыпатайы мен Ботпай Сыпатай батырдың өмір сүрген тарихи кезеңдері әртүрлі екенін біле жүрсін деген мақсат еді.

Рас, қазақтарда батыр көп. Өйткені ертеде әр қазақ кез келген уақытта жері мен елін қорғауға дайын тұрған. Мысалы, Дулаттың Ботпайынан шыққан Сыпатай батыр 1781-1867 жылдары өмір сүріп, қазақты Қоқан хандығының шабуылдарынан қорғаса, Жалайыр руының Сыпатай биі (ол да батыр болған) 1415–1505 ж.ж. өмір сүрген.

Жалпы, айта кетейін дегенім, басты мақсат - руды дәріптеу емес, рудың тарихын білу - ол ұлттың тарихын білумен пара-пар екенін түсіндіру деген мақсат еді. Ру тарихы - қазақтың тарихы деуге болады.

**Қазақтың тарихы –
ерлік пен елдікке толы шежіре**

Сол шежіреде ел қорғаған батырлар мен халық бірлігін нығайтқан даналардың есімі мәңгілікке сақталған. Солардың бірі – Ұлы жүздің іргелі әрі беделді тайпаларының бірі Жалайыр. Бұл тайпа қазақ елінің саяси, мәдени және рухани өмірінде айрықша орын алады. Жалайырдан шыққан талай би, батыр, қолбасшы мен көсемдер елдің тәуелсіздігі мен тұтастығы жолында ерлік пен парасаттың үлгісін көрсеткен. Жалайыр тайпасы – Үйсін бірлестігінің тарихи мұрагерлерінің бірі, әрі Ұлы жүздің «Ноқта ағасы» саналатын беделді ру. Жалайыр тайпасының шығу тегі туралы деректер түркі дәуірінен бастау алып, қазақ халқының этникалық, мәдени және саяси тарихында маңызды орын алып келеді.

Ортағасырлық қытай, парсы және моңғол жазбаларында «Жалайыр» этнонимі IX–X ғасырлардан бастап кездеседі. Ал XII–XIII ғасырларда, яғни Шыңғыс хан дәуірінде, Жалайырлар ірі әрі беделді тайпа ретінде тарих сахнасына шықты. Олар Моңғол империясының әскери-саяси құрылымында ерекше рөл атқарған. Сол кезеңде Жа-

Сыпатай батыр

лайырлар арасынан ел басқарған ұлы тұлғалар, әскербасы қолбасшылар шыққаны белгілі. XIII–XIV ғасырларда Алтын Орда мен Шағатай ұлыстары ыдыраған соң, Жалайырлардың бір бөлігі Жетісу, Шу, Сыр бойына қоныстанып, жергілікті Түркі тайпаларымен араласа отырып, қазақ этногенезінің құрамына енді. Осы этникалық бірігу процесінде жалайырлар Ұлы жүздің негізгі және ықпалды тайпаларының біріне айналды.

Жетісу өлкесі – қазақ халқының этникалық және мәдени тарихында ерекше орын алатын аймақ және Ұлы жүз құрамындағы рулардың мекені болған. Солардың ішінде Жалайыр тайпасы – Жетісу тарихында ірі саяси, әлеуметтік және рухани рөл атқарған этникалық бірлестік. Жалайырлар тек шаруашылық және мәдени

Қарағанды облысы, Шет ауданы, Босаға ауылдық округінен 33 шақырым жердегі Қарапалық қыстауының маңында орналасқан

**Сыпатай батырдың
жерленген жері мен тас белгісі**

өмірде ғана емес, сонымен қатар саяси, рухани және тарихи процестердің белсенді қатысушылары болды. Олар ел басқару ісіне араласып, елдің қорғаныс қабілетін арттыруда және рухани-мәдени дамуына үлес қосты. Солардың ішінде Жалайыр тайпасы өзінің кең қоныс аймағымен, саяси ықпалымен және тарихи тұлғаларымен ерекшеленеді.

Қазақ халқының этникалық қалыптасуы кезеңінде Жалайырлар Ұлы жүздің негізгі және ірі бөлігіне айналды. Олар негізінен Жетісу, Шу, Талас өңірлерін мекендеген. Жалайыр руы дәстүрлі түрде он екі аталық жүйеге бөлінеді, сондықтан халық арасында «Он екі ата Жалайыр» деген атаумен белгілі.

Алайда, соңғы кезде аталар Орақты, Сыпатай, Ақбұйым, Кәппе, Сиыршы, Байшегір, Арықтыным, Андас, Мырза, Балғалы, Күшік, Қайшылы, Қарашапан және Қарақалпақ болып 14-ке жетті.

Шежіре деректерінде Ұлы жүз руларының ішінде Жалайыр аталығы барлық рулардан үлкені болып есептеліп, «Ноқта ағасы» ретінде аталады. Бұл - олардың Ұлы жүз ішіндегі тарихи беделін және ақылмандық рөлін айқындайды. Жалайыр ішінде «Ноқта ағасы» мәртебесі Орақты батыр ұрпақтарына берілсе, Орақты батыр ұрпақтары болмай қалған кезде «Ноқта ағасы» мәртебесі Сыпатай ұрпақтарына берілген.

**Ел басқарып, қол бастаған
Сыпатай би, батыр (1415–1505)**

XV ғасырда өмір сүрген Ұлы жүздің Жалайыр тайпасынан шыққан Сыпатай би – Шуманақ атасынан тараған Сұпықожаның ұрпағы, би, батыр және ел ағасы.

Сыпатай би ел басқару, билік айту және жаугершілік істердің бәрінде әділдігімен әрі ерлігімен танылған. Ол Шығыс Дешті Қыпшақ жерін, қазіргі қазақ даласында билік жүргізіп, тарихта «Көшпелі өзбек мемлекеті» деп аталатын мемлекетті құрды. Оның хандығының құрамына Қият, Маңғыт, Шынбай, Найман, Қарлұқ, Үйсін және т.б. тайпалар енген. Сол дәуірдің саяси өмірінде ел билеген хандармен қатар, олардың қасында кеңесші, ақылшы, мәмілегер және би қызметін атқарған дана тұлғалар да ерекше рөл ойнады. Осындай көрнекті қайраткерлердің бірі – Орақты батыр Алшағырұлы және оның досы әрі сенімді серігі, кеңесшісі Сыпатай би, батыр болды.

Сыпатай би мен Орақты батыр ел бірлігін сақтау, жауға қарсы тұру және елді әділ басқару ісінде қатар көрінді. Ел аузындағы аңыздарда Орақтының ақылшысы, ел мен хан арасындағы дәнекер, әділ шешім айтқан би ретінде Сыпатайдың есімі ерекше құрметпен аталады. Екі тұлғаның достығы мен бірлігі – ел бірлігінің символына айналды. Олар халықтың амандығы, жердің тұтастығы үшін бір тудың астына жиналып, ел тағдырын шешкен талай кеңесте бірге болған.

Сыпатай би елішіндегі дау-жанжалдарды әділ шешіп, рулар арасында татулық орнатқан. Оның әділдігі мен турашылдығы ел арасында аңыз болып тараған. Ол «Тура биде туған жоқ, туғанды биде иман жоқ» деген ұстаныммен өмір сүріп, билік айтқанда әділдікті ең басты қасиет санаған. Халық

оны осы әділдігі мен шешендігі үшін «Сұпы би» деп атаған.

Сыпатай би тек би ғана емес, батыр да болған. Ол жаугершілік заманда елін қорғап, қол бастаған ерлердің бірі саналады. Тарихи деректерде 1472 жылы ойраттардың Жетісу жеріне жасаған шапқыншылығы кезінде Сыпатай батыр бастаған 200 мергеннің ерлігі туралы мәліметтер айтылады. Бұл шайқаста Сыпатайдың қолбасшылық қабілеті мен батырлығы анық көрінген. Ол сарбаздарын айламен ұйымдастырып, жауға қарсы тұрып, елін қорғап қалған.

Сыпатайдың өмірлік серігі, әрі үзенгілес досы Орақты батыр Алшағырұлы екеуі Көшпелі өзбектер ханы Әбілқайыр хан ордасында ел мүддесін қорғау ісінде қызмет атқарған. Олар ел арасындағы бірлікті сақтап, руаралық келіспеушіліктердің алдын алып отырған. Кейін Көшпелі өзбектер ханы Әбілқайыр ханға наразы болған Керей мен Жәнібек сұлтандар бастаған халықтың бір бөлігі Моғолстан жеріне қоныс аударып, Шу мен Қозыбасы (Талас) өзендерінің бойына орнығып, Қазақ хандығын құрғанда, Орақты батыр мен Сыпатай би де солардың соңынан ерген. Бұл олардың ел тәуелсіздігін, еркіндігін жоғары қойғанын көрсетеді.

Сыпатайдан Сәуік, Марқа және Шәлімбет атты үш ұл тараған. Олардан өсіп-өнген әулет бүгінгі таңда Көксу, Қаратал, Кербұлақ өңірлерінде, сондай-ақ Қазақстанның оңтүстік аймақтарында қоныстанған. Халық арасында олар «Сыпатай елі» деп аталады. Бұл ұрпақтар өз бабасының ерлігі мен әділдігін ұран етіп, ел мен жердің бірлігін сақтау жолында еңбек етіп келеді.

Сыпатай би – сөз бастаған шешен, ел бастаған көсем, қол бастаған батыр. Ол өз заманының ең беделді тұлғаларының бірі ретінде қазақ қоғамында әділдік пен бірліктің нышанына айналды. Елдің ішкі татулығын сақтап, сыртқы жаудан қорғап, халыққа қызмет еткен Сыпатай би мен Орақты батыр есімдері – қазақ елінің тарихындағы елдік пен ерліктің мәңгілік бейнесі.

Тарихи деректерде Сыпатай би ел ішіндегі дауларды әділ шешіп, ел бірлігін сақтауда ерекше еңбегімен танылғаны айтылады. Ел мүддесін бәрінен жоғары қойған әділ би ретінде қазақтың рухани тарихында маңызды орын алады.

Сыпатай би – ел бірлігінің символы

Бүгінге дейін Сыпатай бабамыздың бейнесі бізге жетпеген еді. Тарихи жазбаларда аты аталғанымен, оның кескін-келбеті, көркем бейнесі сақталмаған болатын. Бүгінде ұрпақтарының қолдауымен бабамыздың тұлғалық болмысын бейнелейтін алғашқы көркем портрет дүниеге келді.

Бүгінде сіздерге ұсынып отырған бұл туынды – Ұлы жүздің Жалайыр тайпасынан шыққан би әрі батыр Сыпатай бабамыздың алғаш рет жасалған көркем бейнесі. Бұл – тарихқа деген құрметтің, ұрпаққа қалатын өнегенің айғағы.

Бұл туындының жарыққа шығуына суретшінің досы, зергер Мейірхан Нұрқожаұлы Малбаевтың бастамасы себеп болды. Мейірхан Малбаев бабамыздың ұмыт болған бейнесін жаңғырту идеясын көтеріп, суретшіге арнайы өтініш жасап, материалдық және рухани тұрғыдан демеу көрсетті.

Портреттің авторы – талантты суретші Қанат Жарасұлы Мұратаев.

Суретші тарихи деректер мен ауызша сипаттамаларды саралай отырып, ел ағасы, би әрі батыр Сыпатайдың болмысын көркемдік тілмен сомдап шықты. Нәтижесінде бабамыздың рухын айшықтайтын асқақ бейне дүниеге келді. Содан кейін бабамыздың портретінің көшірмелерін жасатын, оларды музейлерге табыстау жұмыстарын ұйымдастырудамыз. Қазіргі таңда суреттің екі көшірмесі дайындалды: оның бірі – Мұқыры ауылындағы Қалқа Жапсарбаев атындағы орта мектеп музейіне берілді. Ал туындының түпнұсқасы 2025 жылдың 23 қазанында Талдықорған қаласындағы Мұхамеджан Тынышбаев атындағы Жетісу облыстық тарихи-өлкетану музейіне ресми түрде тапсырылды. Іс-шара барысында шағын бейнеролик түсіріліп,

БӨЛІНІП ҚЫРҚЫСУ – ІНАЕТ

тарихтың жаңа парағы ашылды.

Өз бабамыздың есімін тарих сахнасына нақтылап шығару – ұрпақ алдындағы парыз. Өз заманында ел ішіндегі даналар мен шежірешілер Жалайыр жұртының тарихын қағаз бетіне түсірген болса, Сыпатай бабамыздан тараған ұрпақты тарих сахнасына нақтылап шығару – әр ұрпақтың қасиетті парызы. Алда әлі атқарылар жұмыс көп. Солардың бірі – Сыпатай баба ұрпақтарының бүгінгі шежіресін толықтыру ісі десек, бұрын шежіреге еңбей қалған Сыпатай бидің қазіргі ұрпақтарын шежіреге енгізу мақсатында толыққанды шежіре жасап шықты. Осы еңбектің алғашқы нұсқасы кітап болып басылып, жарық көріп үлгерді.

Бұл істің барлығы – ел тарихына деген құрмет пен баба рухына тағзымның айғағы.

Ұрпақтары

Құланбай батыр (XVII-XVIII ғ.ғ.) - Жетісуды жоңғарлардан азат етуге атсалысқан тарихи тұлға. Шығу тегі былайша тарқатылады: Сыпатай – Сәуік – Өтебай – Дәулетбай – Оразбақ – Құланбай.

Құлшық ақын (XVIII ғ.) - әрі шешен, әрі жырау, әрі ақын болған. Сыпатай руының бір тармағынан тарайды, нақтысы белгісіз.

Байтұрбай би (1810-1890) - өзінің турашылдығымен, әділдігімен, шешендігімен көзге түскен. Шығу тегі былайша тарқатылады: Сыпатай – Шәлімбет – Кенже – Байдәулет – Орынбай – Тобышақ – Бектұр – Байтұрбай.

Нартбай датқа (XIX ғ.) – әрі батыр, әрі би болып ел басқарған адам. Шығу тегі былайша тарқатылады: Сыпатай – Шәлімбет – Бекбау – Қозыайдар – Байкүшік – Нартбай.

Қалқа Жапсарбаев (1881-1975) – қазақтың халық ақыны. Шығу тегі былайша тарқатылады: Сыпатай – Шәлімбет – Кенже – Саспақ – Боқан – Тынышбай – Жапсарбай – Қалқа.

Боранбайұлы Қабдолда (Әбділда), 1891-1982 жылдары өмір сүрген. Емші, шежіреші және Ұлы Отан соғысы кезінде бір ауылды аман алып қалуға атсалысқан тұлға. Шығу тегі былайша тарқатылады:

Мұхамеджан Тынышбаев атындағы музейдегі портрет. Суретте Серік Шегебаев және Марат Байменкенов.

Сыпатай – Шәлімбет – Бекбау – Малдыбай – Дарханбай – Боранбай – Әбділда.

Байменкенов Бекет Нұрпейісұлы (1922-2007) - Ұлы Отан соғысына қатысып, Мәскеуді қорғаған ардагер, қан майданнан аман оралып, елінің өркендеуіне адал қызмет еткен тұлға. Шығу тегі: Сыпатай – Сәуік – Өтебай – Дәулетбай – Оразбақ – Құланбай – Оңбай – Жүзбай – Байменке – Нұрпейіс – Бекет.

Смағұлұлы Әлімғазы (1936-2021) - Қазақ киносының алтын қорынан ойып тұрып орын алған «Тақиялы періште». Шығу тегі былайша тарқатылады: Сыпатай – Марқа – Көшек – Маматай – Құлымбай – Байжігіт – Арық – Райымбек – Смағұл – Әлімғазы.

Мұқыры ауылындағы музейге портрет сыйлау сәті.

Ықтымбаев Нұржұман (1941 жылы туған) – актер, Қазақ КСР-інің халық әртісі. Шығу тегі былайша тарқатылады: Сыпатай – Сәуік – Құттыбай – Құлеке – Түкембай – Жангелді – Бейсеу – Кенбай – Ықтымбай – Байжұман – Нұржұман.

Мұсанов Мелісбек Баймұханұлы (1943-2016) - ҚР Ауылшаруашылығы министрлігінде бас зоотехник қызметін атқарып, Асыл тұқымды мал шаруашылығын жаңа деңгейге шығарып, асыл тұқымды қойлардың жаңа түрінің авторларының бірі. Сирия, Араб республикасында қой шаруашылығын дамыту мақсатында консультант қызметін атқарды. Шығу тегі: Сыпатай – Сәуік – Өтебай – Дәулетбай – Оразбақ – Құланбай – Онбай – Тортай – Жанәлі – Мұса – Баймұхан – Мелісбек.

Жерленген жері

Қазіргі таңда Сыпатай бабамыздың құлпытасы мен жерленген орны анықталып, Қарағанды облысы, Шет ауданы, Босаға ауылдық округінен 33 шақырым

Құланбай батыр туралы

Құланбай батыр XVII-XVIII ғасыр аралығында өмір сүрген. Жетісуды жоңғарлардан азат етуге атсалысқан тарихи тұлға. Құланбай Оразбақұлы – Сыпатай руының Сәуік тармағынан тараған. Сәуіктен Өтебай, одан Дәулетбай, Дәулетбайдан Құланбай туады.

Құланбай - Сәуік атамыздың шөбересі. Құланбай батыр ұзын бойлы, қапсағай денелі, Сыпатай бабасына тартқан екі иығына екі кісі мінгендей кісі екен. Құланбай да Жалайырдың ержүрек ұлдарының бірі болған. Халық аузындағы әңгімелер мен шежірелерде Құланбай батырдың елін жаудан қорғаған, әділдігімен, шешендігімен танылғаны айтылады.

Құланбайдың әкесі Оразбақ - өз заманының ең үздік зергерлерінің бірі болған. Бұл дулыға – оның өз қолының туындысы. Дулыға алтын және күміспен безендірілді. Құланбай батыр қайтыс болғаннан кейін оның дулығасы және басқа да жауынгерлік заттары зеңбіректермен бірге жерге көмілді, нәтижесінде дулыға бояулары сырланды, ал жауынгерлік балтасының сақинасы және найзасы қалпына келтіруге жарамады.

Құланбай батырдың өрлігі

Құланбай батырдың аты көбіне Қоқан хандығына қарсы соғыстарда және ел ішін қорғау кезінде шыққан. Ол - көптеген жорықтарға қатысып, ел шекарасын қорғаған батырлардың бірі. Жоңғар шапқыншылығына қарсы шыққан хан батырлардың арасында «Қара сүйек» батырларын басқарған Жетісу жерінен шыққан, Жалайыр тайпасының, Сыпатай руынан шыққан батырымыз Құланбай батыр еді. Құланбайдың батырлығы мен ержүректігі ел ішінде жыр, аңыз ретінде сақталған. Ол жау шапқанда алдымен атқа қонып, елдің ертеңін ойлаған тұлға ретінде суреттелді.

Жаугершілік заманда Балпық би Құланбай батырдың жанына бір топ нөкерлерін қосып барлауға жібереді. Жолда кетіп бара жатқанда Құланбай батырдың құлағына тықылдаған дыбыс естіледі. Батыр қасындағыларға «Тоқтай тұрындар» деп өзі дыбыс шыққан жаққа аттың басын бұрып, кішігірім құм төбешіктен асып түссе, бір ойпаттағы саздау жерде жатқан шағын төс пен балғаны көреді. «Балғаның өздігінен төсті ұрып, маған естілгені бір Алланың маған ескертуі шығар», - деп астындағы құла атын алып ұрып жығып, құрбандыққа шалып жібереді. Батыр неге кешікті деп шауып келген жігіттері аң-таң болады. Сол кезде Құланбай батыр нөкерлеріне «Кештің батқанын күтейік, бір нәрсені жүрегім сезіп тұр», - дейді. Қас қарая нөкерлерін келген бағыттан бұрып, айналма жолмен барлауға жібереді. Екі жақты алыстан бағдарлаған олар өздері жүрген тік жолды торуылдап жатқан жаудың қалың қолын көреді. Балпық биге келіп болған жағдайды айтысымен Құланбай батырға жауды жеңуге лайықты қол беріледі. Олар жоңғарларға қараңғыда тұтқиылдан екі бүйірден шабуыл жасап,

қырғынға ұшыратып, қашып үлгермеген біразын тұтқынға алған.

Сол кезде дуалы сөздерімен, елге батырлық іс-әрекеттерімен, ақыл кеңестерімен Ескелді би, Балпық би, Жол-

Құланбай батыр

барыс батыр, Кәшке батыр, Қарымбай әулие, Мықтыбек батыр, Тарақ би, Арқабай әулие, Майлыбай би, Құлжабай батыр, Айту би, Құланбай батыр тағы да басқа батырлар көптің назарында болған еді. Осы балаларымыз ел басына күн туған кезде, «Ел шетіне жау келсе, алдына үлкен дау келсе, батырсынған жігіттің күшін сонда көрерсің» дегендей, XVIII ғасырда шоқ жұлдыздай жарқырап, «Бұл дүние бір сынақ, бәрімізді тұр сынап» деп шыға келді.

Алатаудан аса бере Жоңғар хандығының әскерлерімен соғысып, оларды Қараталды асырып, Қапал жаққа ығыстырған Іле, Қарамерген, Ақтам, Бояулы деген қамалдардың орны әлі де бар дейді. Ол жерде Қарамерген бекінісінен жауды қуып шығып, Балпық би мен Ескелді би бекініс еткен. Бұл маңызды бекіністі қалмақтар қайта-қайта шабуылдап ала алмаған. Сол уақытта осы қамалды қорғағандардың арасында Құланбай, Құлжабай, Кәшке батырлар болған екен. Бұл соғыста ерекше көзге түскендерге батыр деген атақ берілген.

Осы қиын сәтте Тәттібай мергеннің мыңдығы, Малайсары батырдың мың қолы, Қабанбайдың қалың нөкері көмекке келіп, жауды Қараталдан асырып қуып тастаған. Осы соғыстан кейін Құланбай, Кәшке, Құлжабайдың аттарына батыр деген атақ қосылып, есімімен бірге аталатын болған. Шамасы ушеуінің жастары шамалас болуы керек. 18 би, әулие, батырдың ішінде ушеуі қатар айтылады. Жауын ойсырата жеңген бабаларымыз қалың жұртты Іле, Қаратал, Қапалға дейін жерге орналастыра бастаған.

Құланбай батырдың ерліктері сол кезде көп айтылатын көрінеді. Бүгінде оның елдің қауіпсіздігі мен тұтастығы үшін атқарған істері ұмытыла бастағанмен Құланбай есімі көпшілік жадында.

Шегебай ұрпағы
Серік БЕКМЫРЗАҰЛЫ

ҚАЗАҚСТАННЫҢ СЫРТҚЫ ҚАРЫЗДАРЫ ТАРИХИ РЕКОРДҚА ЖЕТТІ

ЕЛ БЮДЖЕТІНІҢ ТАПШЫЛЫҒЫ 5,8 ТРЛН ТЕҢГЕДЕН АСТЫ. АЛ СЫРТҚЫ ҚАРЫЗ 172,8 МЛРД ДОЛЛАРҒА ЖЕТІП, БҰРЫН-СОҢДЫ БОЛМАҒАН ТАРИХИ РЕКОРД ОРНАТТЫ, ДЕП ХАБАРЛАЙДЫ ORDA.KZ.

Жыл басталғалы Қазақстан бюджетінің кірісі өскенімен, бұл жеткіліксіз болып шықты. Бюджет шығысы кірісінен 5,8 трлн теңгеге асып кетті. Тапшылықтың орнын толтыру және бұрын алынған қарыздарды өтеу үшін үкімет тағы 6,5 трлн теңге қарыз алды.

Қазақстан қаржыгерлері қауымдастығының жаңа шолуында республикалық бюджет шығыстары 1,3 трлн теңгеден (+ 7,6%) 18,5 трлн теңгеге дейін ұлғайғаны айтылды. Негізгі өсімді әлеуметтік төлемдер (+ 461 млрд), трансферттер (+ 394 млрд) және қарызға қызмет көрсету (+ 330 млрд) қамтамасыз етті. Жергілікті бюджеттер одан да көп ақша жұмсай бастады. Өсім 1,6 трлн (+ 15,7%).

Бұл ретте салық түсімдері 15,5%-ға өсіп, 19,1 трлн теңгеге жетті. Республикалық бюджетке қосымша 1,8 трлн — ҚҚС (+ 727 млрд), корпоративтік салық (+ 713 млрд) және мұнайға экспорттық баж (+ 206 млрд) есебінен түсті. Жергілікті бюджеттерде өсімді табыс салығы (+ 312 млрд), әлеуметтік салық (+ 204 млрд) және акциздер (+ 143 млрд) қамтамасыз етті.

«Ұлттық қор, керісінше, табыстың төмендегенін көрсетті. Ондағы салықтар 153 млрд теңгеге қысқарды. Оның ішінде мұнай бағасының төмендеуі де бар. Алайда, инвестициялық кірістің арқасында қордың активтері 3,9 миллиард долларға өсіп, 62,7 миллиард долларға жетті», — дейді сарапшылар.

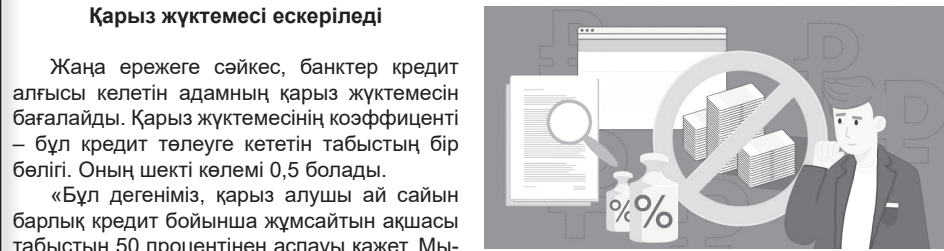
2026 жылы Қаржы министрлігі Ұлттық қордан трансферттерді 5,3-тен 2,8 трлн теңгеге дейін қысқартуды жоспарлап отыр.

Бұған дейін біз Қазақстанның сыртқы қарызы ең жоғары 172,8 млрд долларға жеткенін мәлімдедік. Бұл ЖІӨ-нің 59,2%-ы. Қарыздардың негізгі өсімін мемлекеттік сектор мен ұлттық компаниялар «қамтамасыз етті». Сарапшылар егер қарыздар одан әрі өсе берсе, экономика құлдырауы мүмкін екенін ескертті

БҰДАН БЫЛАЙ НЕСИЕ КІМДЕРГЕ БЕРІЛМЕЙТІНІ БЕЛГІЛІ БОЛДЫ

Қазақстанда 24 қарашадан бастап тұтынушылық кредиттерге қатысты жаңа талаптар күшіне енді. Бұдан былай мерзімі өтіп кеткен қарыздар болса, қосымша кредит беруге шектеу енгізіледі, деп жазады POLITICO.KZ.

Тұтынушылық кредиттерге қатысты талап

Жаңа ереже бойынша кепілсіз тұтынушылық кредиттерге қатысты талап та күшейтіліп отыр. Бұдан былай ондай кредиттер екі санатқа кіретін адамдарға берілмейді.

Олар:
- банк кредиттері бойынша төлем мерзімі 30 күннен асып кеткендер;
- микрокредиттер бойынша төлем мерзімін 1 күннен кешіктіргендер.

Бұдан бөлек, кредиттік қаупі бар санаттар да анықталды. Олардың қатарына 2025 жылы 1 шілдеден бастап қарызы кешірілген және соңғы бір жылда қарызды қайта құрылымдау шарасынан кейін кредитті төлеу тәртібін сақтамаған азаматтар кіреді.

ҰЛТТЫҚ БАНК АЛАЯҚТЫҚ ТУРАЛЫ ЕСКЕРТУ ЖАСАДЫ

Ұлттық Банк «қате» ақша аударымдарына қатысты алаяқтық жиілеп жатқанын ескертті, деп хабарлайды Sputnik Қазақстан сайты.

Көп таралған схемалардың бірі – ақша түскені туралы жалған хабарлама жіберу. «Ондай кезде азаматтар банк шотына түскен ақша сомасы туралы SMS-хабарлама алады. Кейін оларға алаяқтар қоңырау шалады. Өзін ақша аударған адам ретінде таныстырып, «қателесіп аударыппын» деген сылтаумен түскен ақшаны кері қайтаруды сұрайды. Бірақ, көбіне мұндай хабарламалар жалған болып шығады», - дейді банктегілер.

Осындай хабарлама немесе қоңырау қабылдаған кезде ақшаның қайдан келгенін тек банктің ресми мобильді қосымшасында немесе интернет-банкінг арқылы тексеріңіз. Белгісіз нөмірден келген SMS-хабарламаға сақ болып, күдікті сілтемеге өтпеу керек.

«Алаяқтық схеманың тағы бір түрі бар. Ол жағдайда қаскөйлер белгілі бір азаматтың шотына шынайы түрде ақша аударады. Кейін олар ақша аударған адам болып қоңырау шалып, «қателесіп аударғанын» айтады да, түскен ақшаны қайтаруға басқа бір үшінші тараптың шотын ұсынады. Әңгіме кезінде психологиялық қысым (мы-

салы, ақша баланың еміне керек екенін айтып) көрсетуі немесе құқық қорғау органдарына болмаса сотқа шағымданатынын айтып, қорқытуы мүмкін», - дейді Ұлттық банк.

Көбіне алаяқтар өзін «күш құрылымдарының» немесе «Ұлттық банктің қызметкері» ретінде таныстырып, жеке және банк деректерін сұратады.

Ұлттық Банк осындай оқиғаға тап болған жағдайда немесе белгісіз біреулерден ақша түскенде үшінші тараптың шотына ақша аударудан сақ болуға шақырады. Өзгеден келген ақшаны қайтару амалын нақтылау үшін дереу банкке хабарласқан дұрыс. Қажет болса, тиісті өтінішті тапсыру үшін банктің ең жақын бөлімшесіне бару керек.

«Еске сала кетейік Ұлттық Банк қызметкерлері аудио және видеоқоңырау шалмайды, жеке тұлғалардың шотына қызмет көрсетпейді, түрлі инвестициялық қорлар мен қаржы өнімдеріне қаржы салымдарын ұсынбайды, ақша құралдарын сақтандырумен айналыспайды, халықпен де ақшалай есеп айырыспайды», - дейді банктегілер.

ЛГБТ НАСИХАТЫНА ТЫЙЫМ ТУРАЛЫ ЗАҢ НЕ ДЕЙДІ?

МӘЖІЛІС ДЕПУТАТЫ ЕДІП ЖАҢБЫРШИН ТІКЕЛЕЙ ЭФИРДЕ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЛГБТ МӘСЕЛЕСІНЕ ҚАТЫСТЫ ӨЗ ҰСТАНЫМЫН ТҮСІНДІРІП, ЗАҢНАМАДА ҚАНДАЙ НОРМАЛАР БАР ЕКЕНІН НАҚТЫЛАДЫ, ДЕП ХАБАРЛАЙДЫ BAQ.KZ ТІЛШІСІ.

Оның айтуынша, Қазақстанда ЛГБТ өкілі болуға заңмен тыйым салынбаған, алайда олардың қызметін қоғамда насихаттауға шектеу қойылған.

— ЛГБТ өкілі болуға ешкім тыйым салмайды. Заңда ондай норма жоқ. Бірақ ЛГБТ-ны насихаттауға жол берілмейді. Бұл – екі түрлі нәрсе, — деді депутат.

Ол әр адамның жеке өміріне ешкім қол сұқпайтынын атап өтті.

— Үйіңізде кім боласыз, қандай қарым-қатынастасыз — ол жеке өмір. Заң оған араласпайды. Біз де гетеросексуал екенімізді жариялап, акциялар өткізіп жүрген жоқпыз, — деді Жаңбыршин.

Депутаттың айтуынша, тыйым тек ЛГБТ-ны ашық түрде насихаттауға, әсіресе балалар мен жасөспірімдерге бағытталған іс-шараларға қатысты.

— Семинарлар, курстар ұйымдастыру, жасөспірімдерді тарту, мектептер мен балабақшаларға барып символика, ойыншық, мультит тарату — бұған заңмен тыйым салынады. Бұл — насихатқа жатады. Сондықтан қоғамдық пікірді манипуляциялаудың қажеті жоқ, — деді Мәжіліс депутаты Едіп Жаңбыршин.

Сонымен қатар, ол Қазақстандағы заң нормаларын көрші елдермен салыстырды.

— Кейбір мемлекеттерде, мысалы, Өзбекстанда ЛГБТ өкілі болуға тікелей тыйым салынған. Қазақстанда ондай норма жоқ. Бізде тек насихатқа шектеу бар. Заңды оқып шығыңыздар, — деп айтты депутат.

ҚР ОҚУ-АҒARTY МИНИСТРЛІГІ ПЕДАГОГТЕРДІҢ ЛАУАЗЫМДЫҚ ТИПТІК БІЛІКТІЛІК СИПАТТАМАЛАРЫНА ТҮЗЕТУЛЕР ДАЙЫНДАДЫ. ВЕДОМСТВОНЫҢ БҰЙРЫҚ ЖОБАСЫ «АШЫҚ НҚА» ПОРТАЛЫНДА ЖАРИЯЛАНДЫ, ДЕП ХАБАРЛАЙДЫ AZATTYQ RYHY.

БҰРЫНҒЫ ПОЛИЦЕЙЛЕР МЕН СУДЬЯЛАР МҰҒАЛІМ БОЛА АЛАДЫ

«Енгізіліп отырған өзгерістер мен толықтырулар құқық қорғау және сот органдарында жұмыс істеген, сондай-ақ басқа мамандықтар бойынша білімі бар және педагогикалық қайта даярлаудан өткен тұлғалардың білім беру ұйымдарына «Құқық негіздері» пәні мұғалімі және кәсіби бағдар беретін педагог лауазымдарына орналасуына мүмкіндік береді», — деп мәлімдеді Оқу-ағарту министрлігі.

Құжаттың жобасы 2025 жылдың 10 желтоқсанына дейін қоғамдық талқылауға шығарылды.

Бейсенбі - Четверг, 4 желтоқсан

ХАБАР

05.00 Сериал «Восточные сладости»
06.00 Концерт
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка»
09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
11.30 Пульс планеты
11.40 «Культурный контекст»
12.00, 20.00 Телехикая «Ғашықтың тілі»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
15.30 «Неосана»
16.00, 00.30 Сериал «Бедная Настя»
18.00 Новости
18.25 Жер-жаһан
18.35 Жаңалықтар
19.00 «Cover show»
23.30 «Кешгес»

10.15 К/ф «Сиқырлы мектеп»
7-бөлім
11.05 «Әсем әуен»
11.45 Д/ф «Ұлттық парктер-ұлттық байлығымыз»
12.00 «Келін BATTLE» /тікелей эфир/
14.00 «19 аймақ»
14.40 «Агро аймақ»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Где есть любовь»
17.00 «Өзекжарды»
17.30 «Әсем әуен»
18.00 «19 регион» /тікелей эфир
18.40 «Саулықтың сыры»
18.50 «Әсем әуен»
19.30 «Таза мекен»
20.00 «Әсем әуен»
20.15 Д/ф «Национальные парки Казахстана»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Мектептегі милли-ондар»
22.40 «Әсем әуен»
23.10 «Біздің толқын»

31 КАНАЛ

06.00 «Паутина»
07.00 «Koremiz-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
11.50 «Давай поженимся!»
12.50 Сериал «Чего хотят женщины»
14.00 «Новости»
14.15 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike»
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Koremiz-шоу»
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «3Аповедный спецназ»
00.30 Ночной кинотеатр
01.40 «Новости»
01.55 «Жаңалықтар»
03.10 «Басты жаңалықтар»
03.35 «Ең алғышқы»
02.10 «П@утина»

06.00, 04.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
06.30, 03.40 «Tik Tok show»ойын-сауық
06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.)
08.00, 02.00 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Саумал»
09.10, 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
09.40 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10.40 Мультсериал «Аватар: Легенда об Аанге»
11.40 Мультсериал «Губка Боб»
12.30 Худ. фильм
15.30 «Лара Крофт: Расхитительница гробниц»
17.40 «Лара Крофт: Расхитительница гробниц-2»
21.00 Худ. фильм «Короли улиц»
23.00 Худ. фильм «Менің үйім қайда?»
01.00 «Сенім» телехикаясы.
03.20 «Time Vine» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина ина

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.25 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.10 «Аңсаған сәби», отандық телехикаясы
09.20 Вечерние новости
10.00 Сериал «Отставник»
13.20 Сериал «Хамелеон»
14.20 Сериал «Сашка»
16.20 «Реальная мистика», реалити-шоу.
18.30 Сериал «Однажды в Чукурова»
19.20 Сериал «Молчание»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Отставник»
00.50 Сериал «Хамелеон»
01.40 Сериал «Поцелуй»
03.10 Сериал «Сашка»
04.00 «Аңсаған сәби», отандық телехикаясы
05.00 «Әнім сен едің», ойын-сауық (қайталау)
06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)

06.02 Телехикая «Жүрек жазылған жол»
07.00, 00.40 Жаңалықтар
07.30, 01.10 Новости
08.00 телехикая «Ғаламат ғасыр. Хюррем»
10.00, 20.00 сериал «Черная любовь»
12.00, 22.00 сериал «Стамбульская невеста»
13.00 Жаңалықтар
13.15 Новости
13.30 «Шаншар» әзіл-сықақ театры
15.40 Телехикая «Кек қуған сұлу»
16.50, 18.30 сериал «Великолепный век. хюррем»
18.00 Жаңалықтар. тікелей эфир
19.30 Новости. прямой эфир
22.50 сериал «Мсть женщины»
23.50 Әзілің жарасса
01.40 Телехикая «Құтқару қызметі»
02.10 Әйгерім Сейфолланың сырласуы
03.10 Япырай
04.00 Қызықты weekend
04.50 Телехикая «ата-ана. бала-шаға-2»

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Жаңалықтар
10.00 «Әсем әуен»

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Жаңалықтар
10.15 К/ф «Сиқырлы мектеп»
8-бөлім
10.30 К/ф «Ақылдылар ойыны»
11.05 «Әсем әуен»
11.40 Д/ф «АПК: от импорта к экспорту»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Саулықтың сыры»

Жұма - Пятница, 5 желтоқсан

ХАБАР

05.00, 00.30 ҚР Өнұраны
05.00 Сериал «Восточные сладости»
06.00 Концерт «Айналдым сенен атамекен-ай»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка»
09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
11.30 «Дәстүр»
12.00, 20.00 Т/х «Ғашықтың тілі»
13.45, 21.45 Т/х «Келінжан-6»
15.30 «Арнайы репортаж»
15.50 «Біздің назарда»
16.10 Реалити-шоу «Шеберлер шайқасы»
17.00 «Қоғам пікірі» саяси ток-шоуы
18.00 Новости
18.30 Жаңалықтар
19.00 «Cover show»
23.30 «ОйнаIQ»

13.05 «19 регион»
13.40 «DARA LINE»
14.30 «Таза мекен»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Шашу»
16.00 Новости/прямой эфир
16.15 Ауа райы
16.20 К/ф «Мектептегі милли-ондар»
17.00 «Спорт-Time»
17.10 «Бір шәугім шай»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Жетісу жақұты»
19.35 «102» сообщаемт»
20.00 «Әсем әуен»
20.10 Д/ф «АӨК. Импорттан экспортқа»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 «Келін BATTLE»

31 КАНАЛ

05.58 ҚР ӨНҰРАНЫ
06.00, 04.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
06.30, 03.20 «Tik Tok show» ойын-сауық
06.50, 20.00 Информбюро (рус, каз)
08.00, 02.10 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Саумал»
09.10, 05.20 «Ризамын»
09.40 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10.40 Мультсериал «Аватар: Легенда об Аанге»
11.40 Мультсериал «Губка Боб»
12.50 Кино. Анджелина Джоли в фэнтези «Лара Крофт: Расхитительница гробниц-2»
15.20 Худ.фильм «Пожарный пёс»
17.50 Худ. фильм «Ип ман»
21.00 Худ.фильм «Рэд-2»
23.10 Худ.фильм «Соучастник»
01.40 «Сенім» т/х
03.00 «Time Vine» ойын-сауық
03.40, 05.00 «What's up?» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина «BALA BATLLE»

07.00 ҚР Өнұраны
07.05, 06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.25, 05.10 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.10, 04.10 «Аңсаған сәби», отандық телехикая
09.20, 21.00 Вечерние новости
10.00 Сериал «Отставник»
13.20 Сериал «Хамелеон»
14.20, 03.20 Сериал «Сашка»
16.20 «Реальная мистика», реалити-шоу
18.30 Х/ф «Однажды в Чукурова»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.40 Сериал «Требуется мама»
01.50 Сериал «Поцелуй»

КТК

07.05 ҚР Өнұраны
07.05, 06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.25, 05.10 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.10, 04.10 «Аңсаған сәби», отандық телехикая
09.20, 21.00 Вечерние новости
10.00 Сериал «Отставник»
13.20 Сериал «Хамелеон»
14.20, 03.20 Сериал «Сашка»
16.20 «Реальная мистика», реалити-шоу
18.30 Х/ф «Однажды в Чукурова»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.40 Сериал «Требуется мама»
01.50 Сериал «Поцелуй»

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Жаңалықтар
10.15 К/ф «Сиқырлы мектеп»
8-бөлім
10.30 К/ф «Ақылдылар ойыны»
11.05 «Әсем әуен»
11.40 Д/ф «АПК: от импорта к экспорту»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Саулықтың сыры»

Сенбі - Суббота, 6 желтоқсан

ХАБАР

05.00, 01.00 ҚР Өнұраны
05.00 «Маңдай тер»
06.15 «Кім мықты?»
07.30 «Туған ел» Тоқтар мен Бейбіттің шығармашылық кеші
09.30 «Президенттік резерв»
10.00 Реалити-шоу «Шеберлер шайқасы»
11.15 Мультфильм «Побег из страны роботов»
12.45 Мультсериал «Супер Мяу»
13.30 Худ.фильм «Сын рэмбо»
15.15 «Қызық times»
16.30 «Келінжан-6»
20.00 «The Voice Қазақстан»
22.00 «7 күн»
22.40 Жұмыр жер
23.00 Бевик «Брюс Ли: Рождение дракона»

13.35 «Әсем әуен»
14.00 «Жетісу жақұты»
14.35 «102» сообщаемт»
15.00 «Аман болайық»
15.40 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «Менің мамандығым»
17.00 «Шашу»
17.40 «Саулықтың сыры»
18.00 «Қылышсыз майдан»
18.50 «Әсем әуен»
19.00 «Ұлт ұяты»
20.00 «Дала сыры»
20.15 «Әсем әуен»
20.30 «Апта» (каз)
21.30 «Апта» (рус)
22.20 «Жер жаннаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 04.40 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
07.00 «Күліп All» ойын-сауық
07.30 «Тәтті шоу» ойын-сауық
08.00 Мультсериал «Губка Боб»
09.30 Кулиарная программа «Готовим с Адель»
10.00 «Алдараспан»
12.00 Худ.фильм «Тамыр»
14.00 Мультфильм «Приключения Тинтина: Тайна единорога»
16.20 Мультфильм «Зверополис»
18.40 Кино. Джонни Депп в фэтези «Пираты карибского моря: Мертвецы не рассказывают сказки»
21.10 Худ.фильм «Росомаха: Бессмертный»
23.50 Худ.фильм «Короли улиц»
02.00 «Bizzdin show» ойын-сауық
03.30 «Тамаша line» ойын-сауық
05.00 «1001 Әзіл» ойын-сауық
05.10 Телевикторина «BALA BATLLE»
05.30 «What's up?»

07.00 ҚР Өнұраны
07.05, 05.50 «Әнім сен едің» ойын-сауық
07.50, 02.40 «Менің сүйікті донорм» отандық телехикая
09.20 Вечерние новости
10.00 Сериал «Требуется мама»
14.00 Сериал «Сашка»
16.00 «Реальная мистика» реалити-шоу
18.00, 03.40 «60 жас мерейтойы», Мақпал Жүнісованың ән-шашуы
21.00 Сериал «Уроки любви»
01.10 Сериал «Поцелуй»

КТК

07.05 ҚР Өнұраны
07.05, 05.50 «Әнім сен едің» ойын-сауық
07.50, 02.40 «Менің сүйікті донорм» отандық телехикая
09.20 Вечерние новости
10.00 Сериал «Требуется мама»
14.00 Сериал «Сашка»
16.00 «Реальная мистика» реалити-шоу
18.00, 03.40 «60 жас мерейтойы», Мақпал Жүнісованың ән-шашуы
21.00 Сериал «Уроки любви»
01.10 Сериал «Поцелуй»

06.00, 05.50 Өнұран
06.02 Т/х «Дем. Соңғы үміт»
06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер
08.00 «В круге смеха»
09.00, 16.00 Мультфильм
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
15.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
17.00 Жарқыраған жұлдыз. Жаңа маусым
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ.фильм «Ёлки»
00.50 Түпсана және жасыл нәски
01.50 Құтқару қызметі
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 Қызықты weekend

Жексенбі - Воскресенье, 7 желтоқсан

ХАБАР

05.00, 01.00 ҚР Өнұраны
05.00 «Маңдай тер»
06.15 «Кім мықты?»
07.30 «Әсем әндер»
08.00 Концерт «Табиғатым махаббатым»
10.00 «Азамат» интеллектуалдық шоуы
11.15 «Өмір өрнегі»
12.30 Бевик «Брюс Ли: Рождение дракона»
14.20 Мультфильм «Побег из цирка»
15.50 Мультсериал «Супер Мяу»
16.15 «The Voice Қазақстан»
18.15 «Келінжан»
19.15 «Жекпе-жек Айтыс»
20.45 «Қызық times»
22.00 «7 күн»
22.40 Глобальные события
23.00 Худ.фильм «Сын рэмбо»

06.00 «Тамаша city»
07.35, 03.05 «Паутина»
09.15 «Повара на колесах»
10.10 Сериал «Нераскрытый талант-3»
14.05 «Две звезды. Семейный подряд» Финал
16.05 Сериал «Сколько стоит счастье»
20.00 «Аналитика»
20.50 Сериал «Украденное счастье»
01.10 Ночной кинотеатр. «Алкион» телехикаясы

31 КАНАЛ

06.00 «Тамаша city»
07.35, 03.05 «Паутина»
09.15 «Повара на колесах»
10.10 Сериал «Нераскрытый талант-3»
14.05 «Две звезды. Семейный подряд» Финал
16.05 Сериал «Сколько стоит счастье»
20.00 «Аналитика»
20.50 Сериал «Украденное счастье»
01.10 Ночной кинотеатр. «Алкион» телехикаясы

07.00 ҚР Өнұраны
07.05 «60 жас мерейтойы» Мақпал Жүнісованың ән-шашуы» (қайталау)
08.30, 02.50 Худ.фильм

КТК

07.05 ҚР Өнұраны
07.05 «60 жас мерейтойы» Мақпал Жүнісованың ән-шашуы» (қайталау)
08.30, 02.50 Худ.фильм

07.05 «Әсем әуен»
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 «Апта» (каз)
09.30 «Апта» (рус)
10.00 «Әсем әуен»
11.00 «Шашу»
11.45 Д/ф «Арнайы экономикалық аймақтар. Даму драйверіне айнала ма?»
12.00 «DARA LINE»
12.55 «Қылышсыз майдан»

Жетісу

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Жаңалықтар
10.15 К/ф «Сиқырлы мектеп»
8-бөлім
10.30 К/ф «Ақылдылар ойыны»
11.05 «Әсем әуен»
11.40 Д/ф «АПК: от импорта к экспорту»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Саулықтың сыры»

13.40 «Дала сыры»
14.00 «Келін BATTLE»
16.00 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «СЭЗ в экономике Казахстана»
17.00 «Шашу»
17.40 «Саулықтың сыры»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Абадан»
18.45 «Әсем әуен»
19.00 «Өзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Бір шәугім шай»
20.35 «Әсем әуен»
21.00 «Жер жәннаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері
22.55 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 05.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
07.00 «Күліп All» ойын-сауық
07.30 «Тәтті шоу» ойын-сауық

13.40 «Дала сыры»
14.00 «Келін BATTLE»
16.00 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «СЭЗ в экономике Казахстана»
17.00 «Шашу»
17.40 «Саулықтың сыры»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Абадан»
18.45 «Әсем әуен»
19.00 «Өзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Бір шәугім шай»
20.35 «Әсем әуен»
21.00 «Жер жәннаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері
22.55 «Әсем әуен»

КТК

07.05 ҚР Өнұраны
07.05 «60 жас мерейтойы» Мақпал Жүнісованың ән-шашуы» (қайталау)
08.30, 02.50 Худ.фильм

13.40 «Дала сыры»
14.00 «Келін BATTLE»
16.00 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «СЭЗ в экономике Казахстана»
17.00 «Шашу»
17.40 «Саулықтың сыры»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Абадан»
18.45 «Әсем әуен»
19.00 «Өзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Бір шәугім шай»
20.35 «Әсем әуен»
21.00 «Жер жәннаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері
22.55 «Әсем әуен»

Жетісу

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Жаңалықтар
10.00 «Әсем әуен»
10.35 «Барынды бағала»
11.05 «Әсем әуен»
11.45 Д/ф «Моя работа – часть меня. Мужские профессии с женским лицом»
12.00 «Біздің толқын»
12.50 «Спорт-Time»
13.05 М/ф «Түркістан»

08.00 Мультсериал «Губка Боб»
09.20 Кулиарная программа «Готовим с Адель»
10.00 Телевикторина «Telebingo»
10.25 Мультфильм «Зверополис»
14.40 Кино. Джонни Депп в фэтези «Пираты карибского моря: Мертвецы не рассказывают сказки»
17.40 Худ.фильм «Росомаха: Бессмертный»
20.10 Худ.фильм «Невозможное»
22.20 Худ.фильм «Код да винчи»
01.30 «31 әзіл» ойын-сауық
03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық
03.30 «Time Vine» ойын-сауық
03.50 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.00 Телевикторина «BALA BATLLE»
04.30 «What's up?»
05.30 Ризамын

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 05.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
07.00 «Күліп All» ойын-сауық
07.30 «Тәтті шоу» ойын-сауық

13.40 «Дала сыры»
14.00 «Келін BATTLE»
16.00 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «СЭЗ в экономике Казахстана»
17.00 «Шашу»
17.40 «Саулықтың сыры»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Абадан»
18.45 «Әсем әуен»
19.00 «Өзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Бір шәугім шай»
20.35 «Әсем әуен»
21.00 «Жер жәннаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері
22.55 «Әсем әуен»

КТК

07.05 ҚР Өнұраны
07.05 «60 жас мерейтойы» Мақпал Жүнісованың ән-шашуы» (қайталау)
08.30, 02.50 Худ.фильм

13.40 «Дала сыры»
14.00 «Келін BATTLE»
16.00 «Әсем әуен»
16.45 Д/ф «СЭЗ в экономике Казахстана»
17.00 «Шашу»
17.40 «Саулықтың сыры»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Абадан»
18.45 «Әсем әуен»
19.00 «Өзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Бір шәугім шай»
20.35 «Әсем әуен»
21.00 «Жер жәннаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері
22.55 «Әсем әуен»

7 КАНАЛ

06.00, 04.50 Өнұран
06.02 Т/х «Дем. Соңғы үміт»
06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер
08.00 «В круге смеха»
09.00, 16.00 Мультфильм
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
15.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
17.00 Жарқыраған жұлдыз. Жаңа маусым
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ.фильм «Ёлки»
00.50 Түпсана және жасыл нәски
01.50 Құтқару қызметі
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 Қызықты weekend

06.00, 05.50 Өнұран
06.02 Телехикая «Дем. Соңғы үміт»
06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер
08.20 Доктор Тажина
09.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
15.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
16.00 Худ.фильм «Ёлки»
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ.фильм «Ёлки-2»
00.50 Түпсана және жасыл нәски
01.40 «Құтқару қызметі»
02.40 «Япырай» Скетчком
03.10 Жұлдызды шаңырақта
04.10 Қызықты weekend
04.50 Т/х «Ата-ана. Бала-шаға-2»

7 КАНАЛ

06.00, 05.50 Өнұран
06.02 Телехикая «Дем. Соңғы үміт»
06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер
08.20 Доктор Тажина
09.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
15.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
16.00 Худ.фильм «Ёлки»
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ.фильм «Ёлки-2»
00.50 Түпсана және жасыл нәски
01.40 «Құтқару қызметі»
02.40 «Япырай» Скетчком
03.10 Жұлдызды шаңырақта
04.10 Қызықты weekend
04.50 Т/х «Ата-ана. Бала-шаға-2»

06.00, 04.50 Өнұран
06.02 Т/х «Дем. Соңғы үміт»
06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер
08.00 «В круге смеха»
09.00, 16.00 Мультфильм
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
15.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
17.00 Жарқыраған жұлдыз. Жаңа маусым
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ.фильм «Ёлки»
00.50 Түпсана және жасыл нәски
01.50 Құтқару қызметі
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 Қызықты weekend

7 КАНАЛ

06.00, 04.50 Өнұран
06.02 Т/х «Дем. Соңғы үміт»
06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер
08.00 «В круге смеха»
09.00, 16.00 Мультфильм
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
15.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
17.00 Жарқыраған жұлдыз. Жаңа маусым
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ.фильм «Ёлки»
00.50 Түпсана және жасыл нәски
01.50 Құтқару қызметі
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 Қызықты weekend

06.00, 04.50 Өнұран
06.02 Т/х «Дем. Соңғы үміт»
06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер
08.00 «В круге смеха»
09.00, 16.00 Мультфильм
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
15.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
17.00 Жарқыраған жұлдыз. Жаңа маусым
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ.фильм «Ёлки»
00.50 Түпсана және жасыл нәски
01.50 Құтқару қызметі
02.50 Жұлдызды шаңырақта
03.30 Қызықты weekend

7 КАНАЛ

БАЙҚАУҒА

ЖЕЛТОҚСАН ЖІГЕРІМ

Біздерге – жоғары сынып оқушыларына біздің мектептің ұстаздары тәрбие сағаттарында, тарих пәні сабақтарында 1986 жылы желтоқсан айында сол кездегі Қазақ ССР орталығы Алматы қаласында және республиканың басқа қалаларында болған оқиғалар туралы әңгімелер өткізген соң, осы тақырыпқа қатысты мәліметтерді үзбей оқимын.

Сол 1986 жылы ызғарлы желтоқсан күндері қазақ халқының намысы үшін бастарын қатерге тігіп, бүгінгі біздер, «жоғары сынып оқушыларынан» сәл ғана үлкен қазақ жастарының ерлігіне қалай риза болмайсың! Сүйсінесің әрі қайран қаласың. Тіпті сол желтоқсанда Қазақ елінің азаттығы үшін құрбан болған қазақ халқының аяулы ару қызы Ләззат Асанова небәрі 16 жаста еді.

Сол желтоқсан көтерілісі кезінде, қазақ елінің, қазақ халқының намысы ар-ожданы, жарқын келешегі үшін құрбан болған Ләззат Асанова, Сабира Мұхамеджанова, Ербол Сыпатаев, Қайрат Рысқұлбеков, т.б есімдерін көп халық білмейтін. Көптеген жастардың тайсалмай, қатыгез күреске қарсы шыққан ерліктері бүгінде тәуелсіз Қазақстанның жастарына, келешек ұрпақтарға мәңгілік мақтаныш және үлгі!

Сондықтан, бүгінгі жер шарындағы жүздеген мемлекеттердің ішіндегі жалғыз отанымыз мәңгілік Қазақ елінің өркендеп өсіп, шоқтығы биік болуы үшін біздер – қазақ жастары терең білім алып, білікті маман болуымыз керек. Ол үшін қазақтың жас өрендерінің қабілеті, жігер-қайраты шеберлік деп білемін.

«Арыстандай айбатты
Жолбарыстай қайратты
Қырандай күшті қанатты
Мен жастарға сенемін», – деп Мағжан атамyz айтып кеткен.
Мінеки бүгінде біздер сәулетті, жаңа, заманауи үлгідегі мектеп-те оқимыз. Мектебімізде барлық пәндерге арнайы жабдықталған кабинеттер бар. Спорттық зал, алаңдар олар бір бөлек. Мектеп ауласы сондай әдемі – түрлі ағаштар, гүлзарлар. Мектебімізде әрбір атаулы тарихи күндерге кездесу т.б іс-шаралар өтіп тұрады.

Біз тәуелсіз, азат Қазақ елінің бақытты ұлдарымыз!

**Сандуғаш Өмірсерік,
Бижарас Садырбайұлы атындағы
мектептің 10-сынып оқушысы
Ақсу ауданы, Қаракөз ауылы**

ЖЕЛТОҚСАНДА ТУҒАН ЕРЛІК - ТӘУЕЛСІЗДІККЕ АПАРҒАН ЖАРЫҚ ЖОЛ

1986 жылдың қақаған аязы қазақ жастарының жүрегіндегі жалынның алдында ешнәрсе емес еді. Қолдарында қару да, әлдеқандай күш те жоқ, тек ерік-жігер мен намыс қана бар болатын. Сол күн, 16 желтоқсан, қазақ тарихына еркіндіктің алтын әріптерімен жазылды. Бұл жай ғана көтеріліс емес, ұлт рухының оянуы, ғасырлар бойы жиналған ашу-ыза, арманның жарылуы еді. Желтоқсанда алаңға шыққан әр жас - өз заманының батыры. Олардың батырлығы қылышпен емес, жау жүрек рухпен өлшенді.

ерлікті сақтау - біздің мойнымыздағы қасиетті аманат. Елімізді дамыту, білім алу, бірлік сақтау - бұл да бүгінгі заманның батырлығы. Әр қазақ жүрегінде «Желтоқсанның рухы» өшпей тұрса, Тәуелсіздік мәңгілік болады. Желтоқсаннан жаралған ерлік - біздің болашағымызға жарық түсірген шамшырақ. Тәуелсіздік — сол жарықтың биік шыңы».

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні, Желтоқсан рухы - Тәуелсіздіктің тірегі, ерліктің мәңгілік символы. Сондықтан әр жас ұрпақ өзінің ісімен сол батырлықты жалғастыруы керек. Еркіндік - тек алған кезде емес, сақтаған кезде де қадірлі. Бабаларымыз бен Желтоқсан жастарының ерлігін еске ала отырып, біз елдің болашағына сеніммен қарауымыз керек. Желтоқсан - ерліктің, намыстың және тәуелсіздіктің мәңгілік естелігі. Біз, жастар, сол батырлықты сақтап, елді дамытуға үлес қосуымыз керек, ал болашақ - келер ұрпақтың қолында.

**Салауат Шекен,
Қадырғали Қосымұлы Жалайыри атындағы орта
мектеп-гимназиясының 7-сынып оқушысы
Көксу ауданы, Балпық би ауылы**

ТӘУЕЛСІЗДІК

Қазақстан Тәуелсіздігі – халқымыздың ғасырлар бойғы арманының орындалуы. 1991 жылы 16 желтоқсанда еліміз өз тәуелсіздігін ресми түрде жариялады. Бұл күн мемлекет тарихындағы ең маңызды белес болып саналады. Тәуелсіздіктің арқасында Қазақстан өз заңын, өз рәміздерін қабылдап, дербес елге айналды.

Тәуелсіздік жылдары Қазақстан білім, ғылым, мәдениет, спорт және экономика салаларында үлкен жетістіктерге жетті. Әлем елдерімен достық қарым-қатынастар орна-тып, халықаралық аренада танылды.

16 желтоқсан – тәуелсіздікті дәріптейтін ұлттық мереке. Бұл күн – еліміздің еркіндігін, бейбітшілігін және болашағын бағалайтын ерекше күн.

**Айзере Асланқызы,
Қадырғали Қосымұлы Жалайыри
атындағы орта мектеп-гимназиясының
5-сынып оқушысы
Көксу ауданы, Балпық би ауылы**

ҚЫЗЫҚ ДЕРЕК

ДОМАЛАҚ АНА ТУРАЛЫ АҢЫЗДАР

Әдебиетімізде Домалақ ана туралы бірнеше әпсана бар. Сол аңыздардың бірінде Нұрила анамыздың атасы Мақтым Ағзамның түс көргендігі айтылады. Түсінде Қожа Ахмет Ясауи баба аян беріп: «Жалғыз немере қызыңа әулиелік дарып, бақ қонады. Оның білегінен кім ұстаса, сол адамға некесін қиып қос! Үбірлі-шүбірлі бақытты болады» депті. Ояна кетсе, түсі екен. «Иә, Құдай, осы түсімді Пайғамбардың өзі жорып, Нұрила қызымды бақытты қыла гөр, әумин!» деп бата қылыпты. Ол уақытта Нұрила сегіз жаста болса керек, мешітте дәріс алып жүрген кезі екен. Жылдар жылжиды. Нұриланьң жасы он төртке толады. Бір күні Нұрила құдыққа суға барады. Ол уақытта суды түйе мойнақ қауғамен тарта-тын. Нұрила қауғаны құдыққа түсіріп, су тола түйе мойнақты кері тарта бергенде, шығыр ағытылып кетіп, қауға-мауғасымен қыз терең құдықтың түбіне күмп ете түседі. Бұл жайтты ойнап жүрген балалар көріп, ауылға хабар береді. Құдық басына елден бұрын жеткен Бәйдібек құдыққа еңкейіп қараса, қыз қауғадан ұстаған күйі су бетінде қалқып тұр екен. Нұриланы құдықтан тартқан Бәйдібек қыз құдық аузына жеткенде білегінен ұстап, шығарады. Мұздай судан тоңып қалған Нұриланы Бәйдібек шапанына орап, атасының үйіне апарады. Келесі күні Түркістаннан Нұриланьң Мақтым атасы келеді. Мәселенің мән-жайына қаныққан ақсақал бірде көрген түсін есіне алып, Қожа Ахмет бабасының аяны бойынша немересінің білегінен кім ұстаса, сол адамға ұзатуға тиіс екенін айтады. Келесі жылы Нұриланы Бәйдібек биге ұзатып, бірнеше күнге ұласқан той болады.

Тағы бір аңыз желісі: «Бәйдібек заманында жайлауында үйір-үйір жылқысы, келе-келе түйесі, отар-отар қойы шығыс пен батысқа көруендер жүргізген асқан бай адам болған.

Бірде Алатау асып келген жау Бәйдібектің ауылын шауып, сан мың жылқысын айдап кетеді. Бәйдібек бастаған ел азаматтары ауылда бол-маса керек. Содан жау шапты дегенді естіп Бәйдібек елден жасақ жиып, жауға аттанғалы жатқанда Нұрила: «Байеке, малдың құты құла айғыр қолда қалды, амандық болса, алты күннен кейін жылқы жауға қайыру бермей қайта келеді. Жау-ды кума, азаматтар аман болсын, осы тілегімді беріңіз» деп өз отауына кіріп кетеді. Арада алты күн өткенде бай-лаулы құла айғыр жер күңірен-те күшпен кісінейді. Сол күні шығыста қалың шөп көрінеді. Ереуіл барып, кері қайтара алмаған жылқыны Домалақ ана осылай-

ша үйде отырып-ақ түгел қайтарып алса керек» дейді.

«Ертеде Сыр бойында Бәйдібек деген бай өмір сүріпті. Екі әйелі болып-ты. Тоқалы аласа бойлы, толықша әйел болғандықтан жұрт оны «Домалақ» деп атап кеткен, шын есімі Нұрила екен. Нұриланы бертін келе ақыл-парасатына қарай ел құрметтеп «Домалақ ене» деп атаған.

Бәйбіше тұрғанда тоқалға күн бар ма? Үлкен әйел күндестігін жасайды. Бірде бәйбіше түнде Домалақ ананың үйіне түйе болып келіп сүйкене-ді. Сонда бәйбіше екенін біліп жатқан Домалақ ене төсегінен тұрмай:

– Атшу-атшу, жануар, түйемісің, мыңға жеткін, қастық еткен адам болсаң, жаман ниетің өзінді атсын! – деген екен.

Күндердің бір күнінде ауыл көше-ді. Бәйдібек бай балаларын ертіп, ертерек қоныс таңдауға кетеді. Бәйбіше Домалақ енені жұртқа тастап кетеді. Біраз уақыттан кейін ауылды шабуға келе жатқан жаудың қарасы көрінеді. Жұртта жалғыз қалған Домалақтан жөн сұрайды. Оларға басқа жол көрсетсе де, жау көштің ізіне түсіп, ауылды шауып, барлық жылқыларын ай-дап әкетеді.

Кері келе жатып, ескі жұртта қалған Домалақ енені көріп, жау басшысы аяушылықпен:

– Мына олжадан қалағаныңызды алыңыз, – деп ұсыныс жасайды.

Сонда Домалақ ене:
– Онда, ана жал-құйрығы ұйысқан кәрі арық, сары биені қалдырып кетіндер, – дейді.

Шапқыншылар сол екеуін қалдырып кетеді. Сол күні түс ауа Бәйдібек

ұлдарымен жаудың артынан қуып келеді.

Жолай жөн сұрағанда Домалақ ене:

– Сендер жауды қумандар, олар көп, босқа мерт боласыңдар! Мына сары бие тұрғанда жылқы ешқайда кетпейді. Кеш-ке өз аяқтарымен қайтып келеді, – дейді.

Олар Домалақтың айтқанына құлақ аспай жаудың ізіне түсіп, артынан қуып барып, ұрыста бірқатары қаза табады. Ал жылқылар жаудың айдауына көнбей жан-жаққа бытырап, сол күні кеш қарая сары биеге келіп шұрқырай жиналады.

Міне, осындай көптеген тапқыр да ақылды істері арқасында Домалақ ана халық арасында аңызға айналып, үлкен беделге, сый-құрметке ие болған» деген аңыз да бар.

«Бір күні Домалақ ана түс көреді, түсінде Бәйдібек баба қасына шақырып жатыр екен. Бұл түстен соң, Домалақ ананы Ташкенттен Боралдайға көшірмек болады. Осылай жолға шыққан олар үш күн дегенде Бала бөгенге жетеді. Осы жерде Домалақ ана балаларынан: «О дүниелік болып кетсем, Бәйдібекенің қасына қойыңдар. Егер жолда өлсем, ары-бері сүйремеңдер, сол жерге қойып, басыма белгі қоярсыңдар» деген тілегін айтады. Домалақ ана өзеннен беті-қолын жуып, дәрет алып, кіші бесін намазын оқып, дұға етеді. Бетін сыйпап, енді ұмтыла бергенде, орнынан тұра алмай, о дүниеге аттанып кете барады. Сөйтіп, 1456 жылдың 28 мамыр айында 78-ге қараған жасында қасиетті әулие ана Нұрила (Домалақ ана) дүниеден өтеді. Ал кесенесі XI-XV ғасырлары бірнеше рет жөнделіп, 1966 жылы ақ тастардан қайта қаланған» дейді көне көздер.

qazaqadebieti сайтынан алынды

ЗАҢ ТАЛАБЫ

СОТ ОТЫРЫСЫНДАҒЫ ТАРАПТАРДЫҢ ТЕНДІГІ

Елімізде сот жүйесін жетілдіре түсу мақсатында пәрменді жұмыстар атқарылып келеді. Сайып келгенде, республика аумағында сот ісін жүргізуді әлемдік стандарттарға сәйкестендіру жолында тиісінше заң актілері қабылдануда. Солардың бірі азаматтық сот ісін жүргізуде тараптардың жарыспалылығы мен теңқұқылығын қамтамасыз ету болып табылады. Осы қағидатқа сәйкес сотқа қатысатын әр тарап тең мүмкіндік берілгендіктен, өз талаптарының және қарсылықтарының негізі ретінде сілтеме жасайтын мән-жайларды дәлелдеуге, фактілерді растауға тиіс және оларға дау айтуы, қорғаныс құралдарын пайдалануы керек. Дәлелдеу ауыртпалығы актілеріне, әрекеттеріне шағым жасалып отырған мемлекеттік билік, жергілікті өзін-өзі басқару органдарына, ұйымдарға,

лауазымды адамдар мен мемлекеттік қызметшілерге жүктеледі. Екі жақтың әрқайсысы өз мүддесін жақтайтын сот шешімінің шығу мақсатын көздейді, сол себепті, міндетті түрде заңды талаптары мен бұзылған құқықтарын қорғау барысында өз құқықтық көзқарасын қуаттағанда, өзінің талаптары мен қарсылықтарын негіздеп, дәлелдеуге міндетті. Тараптардың жарыспалылығы қағидатына сай, іске қатысушылар сотқа тек заңдық маңызы бар фактілерді келтіріп және оларды бекітетін дәлелдемелерді ұсынып қана қоймай, оларды сот отырысында тексеруге қатысады. Осыған байланысты, іске қатысатын адамдар, олардың өкілдері, үшінші жақтар, сондай-ақ, куәлар, сарапшылар, мамандармен аудармашылар сот отырысының уақыты мен орны туралы хабарландырылады және соттың шақыру

қағаздарымен сотқа шақырылады. Олар тапсырылғаны туралы хабарламасы бар тапсырыс хат, телефонограмма немесе жедел хат, сондай-ақ, хабарлаудың немесе шақырудың тіркелуін қамтамасыз ететін өзге де байланыс құралдарын пайдалану арқылы хабарлануы немесе шақырылуы мүмкін. Сот отырысына шақырылған адам соттың шақыру қағазын немесе өзге де хабарлауды қабылдап алудан бас тартса, оларды жеткізуші шақыру қағазына немесе өзге де хабарлауға, шақыруға тиісті белгі қояды, олар сотқа қайтарылады, сондай-ақ, бұл туралы акт жасауға құқылы. Азаматтардың хабарламаны немесе шақыруды алудан бас тартуы істі қарауға кедергі болмайды және адам тиісті түрде хабарландырылған болып есептеледі. Сотқа қатысуға мүдделі тұлғалардың сот отырысы туралы алдын ала хабарлануына процессуалдық заңда көп көңіл бөлген.

Бұл мәселе барлық сот сатыларында жіті қадағаланады. Сот отырысына келмей қалған тұлғаның сот отырысы хабарланғаны туралы мәлімет болмаса, сот отырысы кейінге қалдырылады да, келмей қалған тарапқа қайтадан хабарландырылады. Егер осындай мәлімет жоқ болса, іс бойынша қабылданған шешім заңсыз болып табылады. Қатысуға тиіс жандар әлдебір себептермен сот отырысына қатыса алмайтын болса, ол туралы сотқа алдын ала хабарлауға және дәлелдемелер ұсынуға міндетті.

Бұлбұл АСЫЛБЕКОВА,
Талдықорған әкімшілік
құқық бұзушылықтар
жөніндегі ауданаралық
мамандандырылған
сотының бас маманы.

ТАТУЛАСТЫРУ РӘСІМІ

ДАУДЫ СОТҚА ЖЕТКІЗБЕЙ ШЕШУДІҢ ЖОЛЫ

Қылмыстық және азаматтық сот ісін жүргізуге медиация институтының негізінде делдал енгізу жақтардың татуласу институтының құқықтық дамуына жаңа қарқын береді. Жалпы медиация институтын сот төрелігін іске асыру жұмысына енгізу соттың дауласушы екі жақты татуластыруға ниет білдіруін шеттетеңді. Елімізде жақтарды медиатордың көмегімен татуластыру институтын енгізу талапкер, жауапкер, айыпталушы мен жәбірленуші тараптарға қылмыстық сот ісін жүргізу қағидаттарын сақтаудың қосымша кепілін береді. Қазіргі заманда соттасу көп уақытты, қомақты қаражатты, адамдардың жүйкесінің төзімділігін қажет ететіндігі белгілі. Осындай келеңсіз жағдайларға түспеу жолы - дауды медиация жолымен сотқа жеткізбей шешу, медиация заңының

қолданылу аясын арттыру. Ендеше, алдағы уақытта да медиация заңының қолданылу аясын одан әрі кеңейту жұмыстарын пәрменді жүргізу керек, ол ортақ міндет. Оған барлық құқық қорғау органдары, билік өкілдері, қоғамдық ұйымдар атсалысуы тиісті. Себебі, дауды ушықтырмай, сотқа жеткізбей медиация тәртібімен шешу қарапайым халық үшін өте тиімді, сонымен қатар, қоғамда әлеуметтік шиеленістерді болдырмаудың кепілі болмақ. Бұған барлық дамыған мемлекеттердің тәжірибесі айғақ. Дамыған мемлекеттерде қоғамда туындайтын даулардың 90 пайызға жуығы сотқа жетпей медиация тәртібімен шешіледі. Қылмыстық істер бойынша медиацияны қолдануды қылмыстық заңнамамен реттеу мәселесіне келсек, қылмыстық құқықтағы медиация медиаторлармен қолданылатын арнайы әдістер жиынтығын

реттейді. Қылмыстық кодекстің 68-бапта татуласуға байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату бөлігі бекітілді. Қылмыстық кодекстің 68-бабына сай онша ауыр емес немесе ауырлығы орташа қылмыс жасаған адам келтірілген зиянды қалпына келтіріп, жәбірленушімен татуласса қылмыстық жауаптылықтан босатуға жатады. Заң аясында медиацияны қолданудың ережелері адам өлімімен, сыбайлас жемқорлық, террористік, экстремистік қылмыстар жасаған адамдарға қолданылмайды. Сот міндетіне тек заңмен бекітілген 68-бап талаптарын түсіндіру кіреді, сот ешкімді мәжбүрлеп, жүктемейді. Ал медиатор сот төрелігін іске асырумен байланысты емес бейтарап тұлға ретінде сотталушы мен жәбірленушінің татуласуына жағдай жасайды. Екі жақ медиативті келісім құруға

өз еркімен келіскен жағдайда сотталушы жәбірленушімен татуласуына байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату туралы сот төрелігін іске асырады. Сондай-ақ, қылмыстық процестік кодекстің 85-бабымен медиатор процессуалды тұлғаның өкілеттігі бекітілді. Медиацияны толық қолдану сот қызметінің жұмысын оңтайландырып, жұмыс жүктемесін анағұрлым азайтуға қолайлы мүмкіндік туғызады. Медиация рәсімін енгізу мен қолдану сайып келгенде қоғамдық қарым-қатынастың мәдениетін арттырады. Айна МҰРАТБЕКОВА, Жетісу облысының қылмыстық істер жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының жетекші маманы.

ЗАКОН

УДАЛЕННАЯ РАБОТА КОМУ ПОЛОЖЕНА И КАК ОФОРМИТЬ

Трудовым кодексом в Казахстане предусмотрена возможность дистанционной работы. На кого распространяется такой режим и как это должно быть закреплено документально, **Zakon.kz** рассказали в пресс-службе Министерства труда и социальной защиты населения (МТСЗН).

Так, главный эксперт Комитета государственной инспекции труда МТСЗН Женис Рустемов уточнил, что, согласно 138-й статье Трудового кодекса, дистанционная работа устанавливается как при заключении трудового договора, так и в течение срока его действия с внесением соответствующих изменений и дополнений. Дистанционная работа может устанавливаться как по инициативе самого работника, так и работодателя. В силу того, что Кодексом не определяется круг лиц, на которых может распространяться дистанционная работа, то такая работа может быть установлена по соглашению сторон для любой категории работников. Как правило, уточнил специалист, удаленный режим работы применяется в отношении лиц, совмещающих работу и уход за детьми, временно нетрудоспособных, живущих в отдаленных населенных пунктах и т. д. Для работников, занятых на дистанционной работе, устанавливается фиксированный учет рабочего времени с соблюдением ограничений ежедневной продолжительности рабочего времени, особенности контроля за которым определяются в трудовом договоре или акте работодателя. Что касается заработной платы при дистанционной работе, то она выплачивается в полном размере при выполнении объема работ, обусловленным трудовым договором и актом работодателя, в зависимости от квалификации работника, сложности и качества выполнения работы. Вместе с тем в период введения чрезвычайного или военного положения, объявления чрезвычайной ситуации либо при введении иных ограничительных мероприятий, в том числе карантина, по решению государственных органов или их должностных лиц, а также в других исключительных случаях, ставящих под угрозу жизнь или здоровье работников, работодатель вправе актом работодателя временно устанавливать с указанием причин дистанционную работу или комбинированную дистанционную работу до устранения вышеуказанных случаев. При этом обеспечение работников необходимыми для выполнения трудовых обязанностей оборудованием, объектами информатизации, услугами связи и иными средствами, а также возмещение расходов определяются актом работодателя.

ЗАКОНОПРОЕКТ

ИЗМЕНЯТ ПОДХОД К ВЫХОДУ МУЖЧИН В ДЕКРЕТ

Мажилисмен Асхат Аймагамбетов на брифинге в Мажилисе **рас- сказал, зачем депутаты намерены внести поправки в трудовое за- конодательство, передает корреспондент **Zakon.kz**.**

Журналисты уточнили, располагают ли депутаты статистикой по декретным отпускам для отцов и насколько эта практика распространена в Казахстане. Стала ли она настолько заметной, что возникла необходимость вносить соответствующие поправки в законодательство, включая вопросы пенсионных отчислений. «Вы знаете, что у нас и мужчины могут выходить в декрет. Я работал в министерстве, знаю, что немалое количество тех, кто работает на госслужбе, воспользовались этим правом и ушли в декрет. Такие же процессы были в военизированных организациях. Следует признать, что решение о выходе в декрет родители принимают, исходя из семейных обстоятельств. Если у отца более высокая заработная плата или есть другие факторы, супруги могут решить, что именно он возьмет отпуск по уходу за ребенком. Если раньше такая возможность была только у женщин, то теперь ею могут воспользоваться и мужчины», — дополнил спикер. Он отметил, что новый законопроект

предусматривает зачисление периода пребывания в декретном отпуске в общий трудовой стаж мужчинам. «А стаж нужен, например, для тех, кто имеет трудовой стаж до 1998 года, для получения и базовой, и солидарной пенсии. А для тех, как мы с вами, нужен для того, чтобы получить соответствующую базовую пенсию. ...Возможность получения стажа — на самом деле это большая поддержка для тех людей, мужчин, в том числе, которые по факту сидят с детьми, но были лишены такой возможности, чтобы их стаж зачислялся», — сказал Асхат Аймагамбетов. Отвечая на вопрос журналистов о том, сколько мужчин в Казахстане выходят в декрет, он отметил, что сегодня таких случаев очень много. 19 ноября 2025 года, депутаты Мажилиса одобрили в первом чтении законопроект по вопросам совершенствования безопасных условий труда и защиты трудовых прав работников. Одна из предлагаемых норм направлена на защиту трудовых прав отцов.

ҚР ПРЕЗИДЕНТІ

Қ.К.ТОҚАЕВ ГОЛОВКИНДІ ОРДЕНМЕН МАРАПАТТАДЫ

Қасым-Жомарт Тоқаев World Boxing президенті Геннадий Головкинді қабылдап, оны I дәрежелі «Барыс» орденімен марапаттады, деп хабарлайды Ақордаға сілтеме жасаған KAZ.NUR.KZ.

Қасым-Жомарт Тоқаев Геннадий Головкинді World Boxing халықаралық федерациясының президенті болып сайлануымен құттықтады. Бұл шешімді дақты спортшының әлемдік боксты дамытуға қосқан үлесінің, кәсібилігі мен мінсіз абырой-беделінің мойындалғаны деп бағалады.

«Сіз әлемдік спорттың дамуына зор үлес қостыңыз. Қазақ бокс мектебінің бай дәстүрін лайықты деңгейде танытып, дүние жүзінің елімізді бокс держава-сы ретінде мойындауына ықпал еттіңіз. Өмір жолыңыз көптеген жарқын жеңіске толы. Оған күш-қуат, рух, табандылық, ішкі тәртіп секілді қасиеттеріңіз арқылы жеттіңіз. Бұл елімізде ғана емес, шет мемлекеттердегі миллиондаған жастың жігерін жандиды. Есіміңіз әлемдік бокс тарихына алтын әріппен жазылғанына еш

күмән жоқ», – деді президент.

Мемлекет басшысы танымал спортшының Ұлттық олимпиада комитетіндегі қызметіне жоғары баға берді.

«Сіздің басқару саласындағы жетістіктеріңізді айрықша атап өткім келеді. Спорттағы еңбегіңізді ескере отырып, Сізді Ұлттық олимпиада комитеті президенттігіне үміткер ретінде ұсындым. Ұлттық спорт федерацияларының барлығымен байланыс орнатып, аз уақытта көп іс тындырғаныңыз үшін ризашылығымызды білдіреміз. Халықаралық Олимпиада комитетімен ынтымақтастықты жолға қойдыңыз», – деді мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев Геннадий Головкинге World Boxing халықаралық федерациясының президенті ретінде көптеген мәселенің шешімін табуы қажет екенін айтты.

«Бүгінде спорттық мансабыңыздағы жаңа кезеңге аяқ бастыңыз. World Boxing федерациясының президенті болып сайландыңыз. Жұмыс енді ғана басталды.

Алдыңызда атқаратын қыруар шаруа тұр. Сондай-ақ Сіздің жаһандық деңгейдегі спорттық құрылымды басқарып отырған алғашқы қазақстандық екеніңізді айта кету керек. Кәсіби біліктілігіңіз ұйымды жаңа белеске көтеріп, бокс көкжиегін кеңейтетініне сенімдімін», – деді президент.

Мемлекет басшысы отандық спортты дамытуға сіңірген елеулі еңбегі үшін

Геннадий Головкин I дәрежелі «Барыс» орденімен марапаттады.

Геннадий Головкин еңбегін жоғары бағалағаны, сенім артып, қолдау көрсеткені үшін президент Қасым-Жомарт Тоқаевқа алғыс айтты. Сондай-ақ, боксты одан әрі дамытуға, осы спорт түрінің еліміздегі және халықаралық деңгейдегі беделін нығайтуға дайын екенін жеткізді.

ВОЛЕЙБОЛ

«ЖЕТІСУ» ЖЕҢІЛІССІЗ КЕЛЕДІ

Волейболдан әйелдердің ұлттық лига командалары арасында XXXIV Қазақстан чемпионатында Талдықорғанның «Жетісу» командасы жеке-дара көш бастап келеді. Жерлестеріміз өздерінің турнир кестесіндегі жағдайын Талдықорған

қаласындағы екінші турда одан сайын нығайта түсті. Әсіресе, жексенбі күні өткен орталық ойын өте қызықты әрі тартысты сәттерге толы болды. Өйткені, «Жетісу» мен Петропавлдың «Қуанышы» турнир кестесінің бірінші және екінші сатысында келе жатқан болатын. Осы кездесуде олар өзара мықтыны анықтады. Бастапқыда біздің қыздар «қонақжайлылық» танытып, алғашқы екі партияда қарсыластарға жол берді. Осылайша, екі партияны Юрий Панченко жаттықтыратын солтүстік қазақстандықтар өз есебіне жазды – 25:23, 25:19. Егер үшінші парияда да «Қуаныш» волейболшылары ұтса, онда олар үш ұпайды қанжығалайтын еді. Алайда бұдан кейін сербиялық Марко Гршичтің шәкірттері мінез көрсетіп, жеңіске деген жігерлілік танытты. Сөйтіп, өз алаңында жанкүйерлерді жерге қартпай, камбэк жасай білді – 25:21, 25:23, 15:11. Қорытынды есеп – 3:2.

«Жетісу» сапындағы ресейлік легионер Мария Фролова ойын туралы өз пікірін білдірді.

– Бастапқы екі партия ойдағыдай болмады. Дегенмен екінші сеттің өзінде ұтатынымызға сендім. Содан кейін жинала біліп, командалық ойын нәтижесінде жеңіске жеттік. Бізді қолдаған жанкүйерлерімізге алғысымызды айтамыз, – деді М.Фролова.

Осылайша, қатарынан 14 кездесуін ұтыспен аяқтаған талдықорғандықтар ұпай санын 40-қа жеткізіп, жаңа маусымда да чемпиондықтан басты үміткер екендіктерін байқатты. «Қуаныш» 36 ұпаймен екінші орында қалды. 2025 жылғы күміс жүлдегер «Берел» (Өскемен) 31 ұпаймен үздік үштікті түйіндеп тұр.

КИОКУШИНКАЙ-КАН КАРАТЭ

ҚОС ҚЫЗЫМЫЗ ЖҮЛДЕ ТҰҒЫРЫНА КӨТЕРІЛДІ

Жапонияның астанасы Токио қаласында Киокушинкай-кан каратэ спорт түрінен өткен әлем чемпионатында жетісулық қыздар жақсы өнер көрсетті. 41 мемлекеттен 700-ге жуық спортшы қатысқан байрақты бәсекеде қос қызымыз жүлдегер атанып, еліміздің абыройын асқақтатты.

Атап айтқанда, Еркежан АСЫЛБАЙ 50 келі салмақта қарсыластарын қоғадай жапырып, әлем чемпионы атанса, Аделя Бүйенбаева қола жүлдені қанжығалап, жүлде тұғырына көтерілді.

Еркежан Асылбай 2006 жылғы 22 қазанда Талдықорған қаласында дүниеге келген. Ол Киокушинкай-кан каратэ спорты түрімен шұғылдана жүріп, өзінің еңбекқорлығы мен табандылығының арқасында қысқа уақыт ішінде үлкен жетістіктерге қол жеткізді. Мәселен, 2024 жылы Болгарияның Варна қаласында өткен KWU Әлем кубогінде Қазақстан құрамасының сапында өнер көрсетіп, 27 елден келген 300-ге жуық спортшы арасынан күміс медаль иеленді. Сол жылы Қазақстан чемпионатында 45 кг салмақ дәрежесінде алтын медаль жеңіп алды. Нақ сол жылдың желтоқсанында өткен Азия чемпионатында 14–15 жас аралығындағы қыздар арасында Азия чемпионы атанып, тағы бір алтыннан алқа тағынды. Үстіміздегі жылы Германияның Лейпциг қаласында өткен Киокушин каратэдан әлем чемпионатының күміс жүлдегері атанды. Тағы да осы жылы Болгарияның Камчия қаласында өткен Киокушин каратэдан Әлем кубогінде чемпион атанып, Қазақстанның намысын тағы да абыроймен қорғады. Міне, Еркежан Жапонияда өзінің кезекті жеңісіне қол жеткізіп отыр.

Дарынды спортшымызды Жетісу облысының Киокушинкай-кан каратэ федерациясының жетекшісі — «Жетісу облысының киокушинкай-кан каратэ федерациясы» қоғамдық бірлестігінің басшысы Әлішер Алтайұлы АХМЕТЖАН жаттықтырады.

КӘСІПҚОЙ БОКС

ЖӘНІБЕКТІҢ ЖЕКПЕ-ЖЕГІН ҚАЙ ТЕЛЕАРНА КӨРСЕТЕДІ

Кәсіпқой боксшы Жәнібек Әлімханұлының кубалық Эрисланди Лараға қарсы жекпе-жегін Qazaqstan және Qazsport телеарналары тікелей эфирде көрсетеді. Бұл туралы ұлттық арнаға сілтеме жасаған KAZ.NUR.KZ хабарлайды.

Qazaqstan телеарнасының мәліметінше, 7 желтоқсанда WBO және IBF тұжырымдары бойынша орта салмақтағы әлем чемпионы Жәнібек Әлімханұлы WBA тұжырымы бойынша әлем чемпионы Эрисланди Ларамен үш белбеуді сарапқа салады.

Қазақ жанкүйерлері жекпе-жекте Qazaqstan және

Qazsport телеарналарының тікелей эфирінен 7 желтоқсан күні таңғы 06:00-де тамашалай алады.

Жетісулық Жәнібек Әлімханұлы мен кубалық боксшының жекпе-жегі АҚШ-тың Техас штатына қарайтын Сан-Антонио қаласындағы Frost Bank Center аренада өтеді.

Сондай-ақ, бұл бокс кешінде кіші Ламонт Роуч пен Исаак «Питбуль» Крус арасындағы жекпе-жек өтеді.

Айта кетелік, Жәнібек Әлімханұлы Астанада өткен соңғы жекпе-жегінде Анауэль Нгамиссенгені нокаутпен жеңіп, атақтарын қорғап қалған еді.

БАЙҚАУ

«Алатау» газеті мектеп оқушылары арасында Тәуелсіздігіміздің бастамасы болған Желтоқсан оқиғасы туралы шығармаларға **БАЙҚАУ ЖАРИЯЛАЙДЫ.**

Материалдар 27 қазаннан 8 желтоқсанға дейін қабылданады.

Қорытындысы 12 желтоқсанда жарияланып, марапаттау 19 желтоқсанда редакцияда өтеді.

Редакцияның эл/поштасы: alatau.offset@mail.ru
Электронная почта редакции:

Байланыс телефондары: 8 (776) 970 07 18;
Контактные телефоны: 8 (776) 529 44 08

КОНКУРС

Газета «Алатау» **ОБЪЯВЛЯЕТ КОНКУРС** среди школьников на лучшие творческие работы, посвященные событиям Декабря 1986 года, ставшие началом нашей Независимости.

Материалы принимаются с 27 октября по 8 декабря.

Итоги будут подведены 12 декабря, а торжественное награждение состоится 19 декабря в редакции газеты.

БАЙҚАУ ЕРЕЖЕСІ

Мектеп оқушылары арасында өтетін байқауға қатысу үшін төмендегі талаптарды орындау қажет:
1. Қатысушы байқау тақырыбы бойынша Word форматында Times New Roman қарпімен дайындалған 1-2 беттен аспайтын материал ұсынады.
2. Жазылған жұмысқа оқушының жеке суреті қоса жіберілуі қажет.

Тақырыпқа сай фото салуға болады.
3. Материалдар белгіленген мерзімге дейін электронды түрде қабылданады.
Байқауға белсене қатысып, шығармашылық қабілетіңізді шыңдаңыз! Жіберілген шығармалар газет бетінде жарияланады.

Ява	↘	Соттың шешімі	→		↘	Биік құрылыс	↗		↘		↘	Әуе көлігі	→		↘
Фрунт-...		Аса	Байланыс құралы		Жалдамалы өлтіруші	Термометр	Қапырық		Мәжіліс		Ұзақ	Жұмыс		Арық атқа ... жау	
↘		↓	↓			↓	Жамылғы		Тұлпар		Ежелгі түрік тайпасы	Ішімдік	→		
Әлсіз	→				Сапырылыстыру	→		↓		↓				Күн сыңары	
Улы шыбын	→				Морокко астанасы	→			Сый			... жөні	→		↓
↗		Ким ... Сен	→		Кісі	→			... кешек	Шамалы		Қазақ батыры		Жан жағы су жер	Жалау
Джет ...		Киев		Шын	↘	Мәктаның қозасы	Ресей патшайымы	→	↓			↓		↓	↓
↗		↓	Итальян композиторы	→						Планета	→				Ибалы
Сауытты жөндік	Жүк көлігі	→			АҚШ экс-президенті	↓	Ауыз мүшесі	→			Пәс	→			
↗			Үнді киімі	→		↓	Рим	Сөкі		... анық	Зәру		Сақал-...		... қызыл
... келбет	Әскери шен		Ынта, жігер	Қытай	→			↓	↓	Ақылсыз	→				... Ниязов
Алып балық	→		↓	Аспан денесі	→		Ірі этникалық топ	→				Жеңіс	→		↓
Ардақты жан	→			Мысық тұқымдас жыртқыш	→				Мең	Әккі	↗				
↗					Көп көмегі	Африка елі	Мавритания аста-сы	↘			Тұрман	Сен (орыс.)	→		... Цзедунь
... сңлілі		Шөлі	Тамақ ауруы	→	↓	↓	↓			Ишара	↘	Қос құрлық		Сұраулық шылау	→
Надан	→	↓			Қарақат пен Қыдырелінің әні	→						Қой тобы	→		
Жер өлшемі	→		Серт	Мәлім	→		Италия футбол клубы	↓	Ұзындық өлшемі	→				Неміс физигі	→
↗			↓	Салақ		Доға	→			... қол		Байрақ	→		Айыр
Жағу	... мағына	→		↓	Мәрмәр	↘	Қырғыз қаласы	→		Верди операсы	→			Ұят	→
Асу	Түркия қаласы	→					Теңізші	→				Шыны	→		
↘					Электрлі балық	→			Бүркіт	→				Тұлпар	→

Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Меншік иесі
"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ

Құрылтайшы: **Ырым КЕНЕНБАЙ**

Баспахана директоры
Бақберген ТУКИБАЕВ

Бас редактор
Баян ТАҢАТАРОВА

Редакция алқасы:

Гүлнұр БАЙМҰХАН – редактордың орынбасары
Нұрила САЙДАҚҰЛОВА – тілші

Кезекші редактор: Н. САЙДАҚҰЛОВА

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп, № 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде "Алматы-Болашақ" АҚ филиалы "Офсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42;
E-mail: alatau.offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru
Сайты: alatau_gazeti
Газет 07.08.2000 жылдан бастап қазақ және орыс тілдерінде аптасына бір рет - жұма күні шығады.

Таралымы 2700
Тапсырыс № 1196

Индекс 15534